

Lovforslag nr. L 194. Fremsat den 21. marts 2001 af justitsministeren (Frank Jensen)

Forslag

til

Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven

(Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning)

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 849 af 6. september 2000, foretages følgende ændringer:

1. I § 72, stk. 3, 1. pkt., ændres »stk. 1« til »stk. 2«.

2. § 191 a ophæves.

3. § 213, stk. 2, og § 262, stk. 2, ophæves.

4. *Overskriften* til 28. kapitel affattes således:

»28. kapitel

Formueforbrydelser«

5. § 284 ophæves.

6. § 285 affattes således:

»§ 285. De i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser straffes med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. I de i § 283, stk. 2, nævnte tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.

Stk. 2. Ulovlig omgang med hittegods straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.«

7. § 286, stk. 3, affattes således:

»*Stk. 3.* Under tilsvarende omstændigheder kan straffen for afpresning og åger stige til fængsel i 6 år.«

8. I § 287, stk. 1, ændres »§§ 276-284« til: »§§ 276-283«.

9. § 290 affattes således:

»§ 290. For hæleri straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet af en strafbar lovovertrædelse.

Stk. 2. Når hæleriet er af særlig grov beskaffenhed, eller når hæleriet har været erhvervs-mæssigt, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 år.

Stk. 3. Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.«

10. Efter § 290 udgår:

»29. kapitel

Andre strafbare formuekrænkelser«

11. § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, ophæves.

12. I § 300 c, 1. pkt., udgår: »kendte eller«, og i § 300 c, 2. pkt., udgår: »forsætligt eller«.

13. Efter § 305 ændres »30. kapitel« til: »29. kapitel«.

§ 2

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 857 af 12. september 2000, som ændret ved § 2 i lov nr. 106 af 13. februar 2001, foretages følgende ændringer:

1. I § 687, stk. 3, nr. 1, ændres »§§ 172, 173, 286 eller 289« til: »§§ 172, 173, 286, 289 eller 290«.

2. I § 780, stk. 1, indsættes som nyt nr. 4:

»4) indhente oplysning om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater inden for et nærmere angivet område, der sættes i forbindelse med andre telefoner eller kommunikationsapparater (udvidet teleoplysning),«

Nr. 4 og 5 bliver herefter nr. 5 og 6.

3. I § 781, stk. 5, indsættes efter »Aflytning efter § 780, stk. 1, nr. 2,«: »og udvidet teleoplysning efter § 780, stk. 1, nr. 4,«.

4. I § 781, stk. 5, indsættes som 2. pkt.:

»Udvidet teleoplysning kan foretages, uanset betingelsen i stk. 1, nr. 1, ikke er opfyldt.«

5. § 786, stk. 1, affattes således:

»Det påhviler postvirksomheder og udbydere af offentlige telenet eller teletjenester at bistå po-

litiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelseshemmeligheden, herunder ved at etablere aflytning af telefonsamtaler m.v., ved at give de i § 780, stk. 1, nr. 3 og 4, nævnte oplysninger samt ved at tilbageholde og udlevere forsendelser m.v.«

6. I § 788, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter »jf. dog stk. 4«: »og 5«.

7. I § 788 indsættes som stk. 5:

»Stk. 5. Efter afslutningen af et indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning efter § 780, stk. 1, nr. 4, skal der ikke gives underretning om indgrebet til indehaverne af de pågældende telefoner.«

§ 3

Loven træder i kraft den 1. juli 2001.

§ 4

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. § 1 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	5693
2.	Hæleri	5693
2.1.	Gældende ret	5693
2.2.	Udvalgets vurdering af retstilstanden	5694
2.3.	Udvalgets forslag	5695
2.3.1.	Behovet for en udvidelse af medvirkensområdet	5695
2.3.2.	Reguleringens omfang	5696
2.3.3.	Subjektive betingelser	5698
2.3.4.	Strafferammer	5698
2.4.	Justitsministeriets overvejelser	5699
2.4.1.	Udvalgets forslag	5699
2.4.2.	Europarådets konvention af 8. november 1990 og EU-retsakter om hvidvaskning mv.	5700
3.	Lovtekniske ændringer af straffeloven i tilknytning til ændringen af hæleribestemmelsen	5702
3.1.	Sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29	5702
3.2.	Straffelovens § 290 m.fl.	5702
4.	IT-efterforskning	5703
4.1.	Indledning	5703
4.2.	Adgang til indholdet af digitale meddelelser	5704
4.2.1.	Udvalgets overvejelser	5704
4.2.2.	Justitsministeriets overvejelser	5705
4.3.	Teleoplysninger	5705
4.3.1.	Gældende ret	5705
4.3.2.	Udvalgets overvejelser	5706
4.3.3.	Justitsministeriets overvejelser	5707
4.4.	Teleoplysninger om brug af mobiltelefoner mv. (udvidet teleoplysning/masteoplysninger)	5707
4.4.1.	Baggrund	5707
4.4.2.	Udvalgets forslag	5708
4.4.3.	Justitsministeriets overvejelser	5708
4.4.3.1.	Generelle overvejelser	5708
4.4.3.2.	Mistankekravet	5709
4.4.3.3.	Retskendelsen og dens form	5709
4.4.3.4.	Underretning om udvidet teleoplysning	5709
4.4.3.5.	Advokatbeskikkelse	5710
4.5.	Teleoplysninger i henhold til samtykke mv.	5710
4.5.1.	Gældende ret	5710
4.5.2.	Udvalgets overvejelser	5711
4.5.3.	Særligt om pligt til at medvirke ved indgreb i meddelelseshemmeligheden	5711
4.5.4.	Justitsministeriets overvejelser	5711
5.	Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.	5712
6.	Hørte myndigheder mv.	5712

1. Indledning

1.1. Lovforslaget bygger på to delbetænkninger fra Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet («Brydensholt-udvalget»).

Udvalget blev nedsat i oktober 1997. Efter sit kommissorium skal udvalget bl.a. med henblik på en forstærket indsats mod den ny tids kriminalitet gennemgå straffelovens berigelsesforbrydelser samt vurdere behovet for skærpedelser af strafniveaueet for økonomisk kriminalitet, herunder i forhold til andre forbrydelsestyper. Endvidere skal udvalget fremkomme med forslag, der kan tage højde for den udvikling, som de ændrede økonomiske kriminalitetsmønstre og den moderne teknologi fører til, ligesom udvalget bl.a. skal overveje ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden i lyset af de nye telekommunikationsformer.

Delbetænkning I (betænkning nr. 1371/1999) om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken blev afgivet i juli 1999. I betænkningen redegøres for udviklingen i den økonomiske kriminalitet og datakriminaliteten, og de lovgivningsmæssige initiativer, der siden 1971 er taget på området, gennemgås. Endvidere foretages en gennemgang og vurdering af de gældende danske straffebestemmelser om hæleri (efterfølgende medvirken). I den forbindelse gennemgår udvalget også de tilsvarende straffebestemmelser i en række andre lande. Udvalget konkluderer, at der i et vist omfang kan være behov for en udvidet strafferetlig regulering og foreslår, at kriminaliseringen af hæleri udvides til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser.

Henvisninger til udvalgets betænkning i pkt. 2 og 3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget og i bemærkningerne til lovforslagets § 1 skal, medmindre andet er angivet, forstås som henvisninger til betænkning nr. 1371/1999.

Delbetænkning II (betænkning nr. 1377/1999) om børnepornografi og IT-efterforskning er afgivet i september 1999 og indeholder bl.a. overvejelser om forbedring af efterforskningsmulighederne i sager, hvor der i forbindelse med overtrædelserne anvendes informationsteknologi. I disse overvejelser indgår bl.a. spørgsmålet om at indføre en pligt for internetudbydere og teleselskaber til at logge oplysninger om anvendelse af Internettet og opbevare logoplysningerne, således at det under en efterfølgende politimæssig efterforskning vil være muligt at spore den kommunikation, der har fundet sted. Udvalget overvejer i betænkningen også en række spørgsmål i tilknytning til retsplejelovens regler om straffeprocessuelle indgreb,

herunder navnlig om reglerne om indgreb i meddelelseshemmeligheden kan anses for tidssvarende set i lyset af den tekniske udvikling. Betænkningen indeholder i den forbindelse forslag om en særlig regulering af adgangen til at indhente såkaldte »masteoplysninger«, dvs. f.eks. oplysninger om, hvilke mobiltelefoner der i et givent område og inden for et bestemt tidsrum har været sat i forbindelse med andre telefoner. Udvalget har endvidere mere generelt berørt betingelserne for og afgrænsningen mellem de forskellige straffeprocessuelle indgreb i forhold til elektronisk kommunikation.

Henvisninger til udvalgets betænkning i pkt. 4 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget og i bemærkningerne til lovforslagets § 2 skal, medmindre andet er angivet, forstås som henvisninger til betænkning nr. 1377/1999.

1.2. Lovforslaget indeholder to hovedelementer.

For det første foreslås straffelovens hæleribestemmelse ændret. Formålet hermed er at udvide kriminaliseringen af hæleri til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser. De gældende bestemmelser omfatter alene hæleri med hensyn til udbytte fra visse nærmere angivne lovovertrædelser.

For det andet foreslås det, at der ved ændring af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden skabes adgang til at indhente udvidede teleoplysninger. Herved forstås f.eks. oplysninger om, hvilke mobiltelefoner der i et givent område og inden for et bestemt tidsrum har været sat i forbindelse med andre telefoner (såkaldte »masteoplysninger«).

Endvidere indeholder lovforslaget visse mindre lovtekniske ændringer af straffeloven i tilknytning til den foreslåede ændring af hæleribestemmelsen.

2. Hæleri

2.1. Gældende ret

2.1.1. I straffelovsbetænkningerne fra 1912, 1917 og 1923 var der i henholdsvis § 303, § 253 og § 258 i de pågældende lovudkast formuleret hæleribestemmelser, der stort set svarede til den nugældende bestemmelse i straffelovens § 284. I alle tre udkast blev ågerhæleriet begrænset til den, der havde erhvervet et ågerkrav med kendskab til retshandelens beskaffenhed. Ågerhæleri blev indføjet i selve ågerbestemmelsen i straffelovens § 282.

En bestemmelse svarende til den nugældende § 303 om groft uagtsomt hæleri blev først formuleret i straffelovsbetænkningen fra 1923. Det siges herom i bemærkningerne, at: »Det, der søges ramt ved denne

Forskrift, er de egentlige Hælerforretninger, der erfaringsmæssigt spiller en stor Rolle til Fremme af Berigelsesforbrydelser, særlig Tyveriforbrydelser«.

I forbindelse med, at der i 1985 blev formuleret en særlig bestemmelse om datakriminalitet i straffelovens § 279 a, blev der samtidig indsat en henvisning hertil i § 284.

I 1994 fik bestemmelsen tilføjet henvisningen til § 289, 2. pkt., om groft smugleri.

Ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.) blev § 284 udvidet til også at omfatte aktiv og passiv bestikkelse, jf. straffelovens §§ 122 og 144, samt svig med EU-midler, jf. straffelovens § 289 a.

Hæleribestemmelsen i straffelovens § 284 omfatter herefter den, der modtager eller skaffer sig eller andre del i en vinding, der er erhvervet ved en af de angivne forbrydelser, samt den, der ved fordølgelse, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse. De angivne forbrydelser er tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, røveri, aktiv og passiv bestikkelse, groft smugleri og svig med EU-midler.

2.1.2. I 1975 fik ågerbestemmelsen i § 282 en ny formulering og hæleridelen blev flyttet til en ny bestemmelse i *straffelovens § 300 c*. Det tidligere ågerhæleri blev herved kraftigt nedkriminaliseret, men samtidig blev området for ågerhæleri udvidet, herunder til visse groft uagtsomme forhold.

2.1.3. I 1982 blev bestemmelsen i *straffelovens § 191 a* om narkotikahæleri – og en tilsvarende bestemmelse i § 3, stk. 3, i lov om euforiserende stoffer – indsat. Bestemmelsen i § 191 a omhandler hæleri med hensyn til vinding, der er erhvervet ved en overtrædelse af straffelovens § 191 vedrørende grove overtrædelser af lov om euforiserende stoffer.

2.1.4. Ved siden af de nævnte hæleriregler findes der andre bestemmelser om efterfølgende medvirken i forskellig form. Nogle af disse, men langt fra alle, vedrører befattning med udbytte fra strafbare forhold. Hæleribestemmelser findes således bl.a. i en række afgiftslove, der vedrører varer, der omsættes i almindelig handel.

2.1.5. For så vidt angår lovændringer vedrørende internationale tiltag gennemførte Danmark i 1993 EU's hvidvaskdirektiv (Rådets direktiv 91/308/EØF om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvaskning af penge) ved hvidvaskloven (lov nr. 348 af 9. juni 1993 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af pen-

ge, som ændret ved lov nr. 1056 af 23. december 1998).

Loven finder anvendelse på bl.a. fysiske personer eller kredit- og finansieringsinstitutter, der udøver visse finansielle aktiviteter som deres hovedaktivitet.

Loven stiller bl.a. krav om kontrol, legitimation, dokumentopbevaring og underretning af politiet ved en mistanke om hvidvask, der ikke kan afkræftes. Hvidvask defineres i lovens § 2 som konvertering, overførsel, erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder eller fortielse eller tilsløring af deres art, oprindelse, lokalisering, bevægelser og ejerforhold samt forsøg herpå eller medvirken hertil med viden eller formodning om, at formuegoderne stammer fra overtrædelse af straffeloven.

Overtrædelse af reglerne er for de fleste bestemmelser vedkommende, herunder pligten til at underrette, sanktioneret med bødestraf. Der kan også straffes for uagtsomme overtrædelser.

Ved en lovændring i 1993 blev der også i kasinoloven indsat visse bestemmelser i relation til forebygelse og opdagelse af hvidvask, herunder om underretning af politiet via en særlig kontrollant ved mistanke om hvidvask. Der kan idømmes bødestraf for overtrædelse af reglerne.

Europa-Kommissionen har den 14. juli 1999 fremsat forslag til ændring af hvidvaskdirektivet. Der lægges hermed op til en udvidelse af direktivets anvendelsesområde, således at også virksomheder og personer udenfor den finansielle sektor, herunder f.eks. advokater og revisorer, vil være omfattet. Direktivforslagets andet hovedelement er en udvidelse af kredsen af de førforbrydelser, der giver grundlag for indberetning af mistanke til politiet. På et møde i Rådet for Den Europæiske Union den 27. november 2000 blev der fastlagt fælles holdning med henblik på vedtagelse af direktivforslaget, der herefter afventer andenbehandling i Europa-Parlamentet

2.2. Udvalgets vurdering af retstilstanden

Brydesholt-udvalget anfører, at der er konstateret en stigning i den opdagede kriminalitet mod det offentlige, en kriminalitet der i vidt omfang er særlovsreguleret. Bl.a. på baggrund heraf, men primært ud fra en generel vurdering, har den arbejdsgruppe under udvalget, der har set på særlovsreguleringen, anbefalet, at hele særlovsområdet får regler om efterfølgende medvirken i relation til udbytte fra særlovsovertrædelser.

Det er i den forbindelse også anført, at berigelses-kriminalitet rettet mod det offentlige bør sidestilles med anden berigelseskriminalitet. Dertil kommer, at

meget specifikke hæleriregler harmonerer dårligt med, at kriminelle begår flere former for kriminalitet samtidig – og måske ofte ved en pengeoverførsel dårligt nok selv ville kunne svare på, hvilke af deres kriminelle aktiviteter en bestemt sum penge hidrører fra.

Endvidere har særlovsreguleringer i et vist omfang medført, at der mangler balance i, hvornår en straffebestemmelse er supplerende beskyttet med hæleriregler. EU-markedsordningslovene har været et særlig markant eksempel, der dog nu er reguleret. Værdipapirhandelloven frembyder også et eksempel: Insiderhandel og kursmanipulation kan straffes med op til 4 års fængsel og kan give et ganske betragteligt udbytte. Der er regler om, at en værdipapirhandler, der har mistanke om insiderhandel eller kursmanipulation, ikke må medvirke til handel, men der er ingen hæleriregler.

Der er heller ikke hæleriregler vedrørende de penge, der erhverves ved salg af fisk, der er udbytte fra overtrædelse af fiskerilovgivningen. Det samme gælder for udbyttet fra lejermord eller såkaldt »gorillavirk-somhed«. Den nye § 125 a i straffeloven om menneskesmugling, der har en maksimumstraf på 4 år, er ikke suppleret med regler om hæleri, selv om det klart er et område, hvor der er mulighed for et betydeligt økonomisk udbytte. Udvalget nævner også piratkopiering som et eksempel på et vindingsområde, hvor der ikke er hæleriregler.

Dele af nutidens kriminalpolitisk debat har sit udgangspunkt i, at bekæmpelse af kriminalitet gennem kriminalisering af den efterfølgende bistand er et væsentligt led i forsøget på at etablere en situation, hvor kriminalitet ikke betaler sig, fordi man ikke kan drage fordel af udbyttet. Derfor går bevægelsen i retning af at kriminalisere befattning med udbytte fra al kriminalitet. Udvalget konstaterer, at det umiddelbart synes at være et naturligt udgangspunkt, at der ikke er noget kriminelt udbytte, der er mere acceptabelt end andet.

Udvalget anfører endvidere, at bevismæssige hensyn kan tale for, at der kun findes én bred bestemmelse. I nogle tilfælde vil der således være ond tro med hensyn til, at der er tale om udbytte fra straffbare forhold, men ikke nogen fornemmelse af, om udbyttet hidrører fra narkotikakriminalitet, fra de af straffelovens § 284 omfattede berigelsesforbrydelser eller fra anden kriminalitet. Det gør både tiltalen og domstolens subsumption (dvs. retsanvendelse) vanskelig. Og problemstillingen forenkles som nævnt ikke af, at de kriminelle ofte ikke er specialiserede, men bevæger sig inden for flere områder, der kan give udbytte.

Endvidere har udvalget overvejet de spørgsmål, der kan opstå i relation til internationale anmodninger om retshjælp. Ved gennemførelse af anmodninger fra et

andet land om tvangsindgreb kræver Danmark dobbelt strafbarhed. I tilfælde, hvor der tillige er sigtet for en efterfølgende medvirken, der ikke er omfattet af de danske regler, vil der normalt kunne ydes den ønskede retshjælp med udgangspunkt i hovedforbrydelsen. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at Danmark vil betragte sig som afskåret fra at yde retshjælp, hvis det anmodende land alene behandler den efterfølgende medvirken, men ikke selv har kompetence til at behandle hovedforbrydelsen. Den situation vil lettere kunne opstå i dag, hvor mange lande har fået mere generelle bestemmelser om efterfølgende medvirken, og hvor det i langt højere grad end tidligere tilstræbes at rejse tiltale og foretage konfiskation i disse sager.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 65-69 og 84.

Udvalget har endvidere undersøgt retstilstanden i andre lande og behandlet spørgsmålet om, hvilke internationale initiativer, der taget på området. Der henvises herom til betænkningen s. 70-83.

2.3. Udvalgets forslag

2.3.1. Behovet for en udvidelse af medvirkensområdet

Danmark havde fra 1866 til 1930 en generel bestemmelse om efterfølgende medvirken. Ophævelsen af bestemmelsen til fordel for en udvidelse af de specielle bestemmelser synes især at have haft sammenhæng med en ændret teoretisk holdning, der betragtede hæleri som en selvstændig forbrydelse (*delictum sui generis*), der ikke havde sammenhæng med meddelagtighed i hovedforbrydelsen.

Udvalget har overvejet, om reguleringen bør omfatte efterfølgende medvirken i stil med § 55 i 1866-straffeloven, der taler om at sikre den ved forbrydelsen ulovligt erhvervede fordel, selv at deltage i denne eller på anden måde at fortsætte den ved forbrydelsen tilvejebragte retsstridige tilstand.

Udvalget har dog ikke fundet, at der uden for det område, der vedrører dispositioner over udbytte, er situationer, hvor der kan være et særligt behov for regler om efterfølgende medvirken, bortset fra de situationer, hvor der allerede er specielle bestemmelser herom.

Udvalget har også overvejet, om der på nogle særlige områder er behov for at ophæve den traditionelle danske sondring mellem forudgående og efterfølgende medvirken og have en fælles bestemmelse om medvirken, uanset om den er forudgående eller efterfølgende. Udvalget vurderer, at det i nogle tilfælde kan være tvivlsomt, om et forhold skal bedømmes som forudgående eller efterfølgende medvirken.

I det omfang der er strafferetlig dækning for både forudgående og efterfølgende medvirken, vil en fælles medvirkensbestemmelse betyde en tiltalemæssig forenkling, men en sådan bestemmelse vil efter udvalgets opfattelse ikke i øvrigt have nogen betydning. Det frembyder næppe særlige problemer i sager, hvor afgrænsningen kan være tvivlsom, at rejse subsidiær tiltale for efterfølgende medvirken. Udvalget finder ikke, at der er situationer, hvor der er et særligt behov for, at den traditionelle sondring mellem forudgående og efterfølgende medvirken ændres inden for specielle områder. Udvalget finder derfor, at den traditionelle sondring bør bibeholdes.

Udvalget har endvidere overvejet spørgsmålet om en udvidelse af den strafferetlig regulering. Det er udvalgets vurdering, at der i et vist omfang kan være behov for en sådan udvidet regulering. Denne vurdering er især baseret på det udgangspunkt, at det er væsentligt for kriminalitetsbekæmpelsen, at anvendelse af udbytte fra strafbare forhold i videst muligt omfang forhindres eller dog vanskeliggøres. Udvalget finder især, at spørgsmålet om, hvordan man må forholde sig med hensyn til vinding fra andres kriminalitet, bør behandles ens i alle relationer. Som kriminaliteten og særlovgivningen har udviklet sig og med de straffelovsændringer, der har været på området, er situationen i dag den, at der ikke er en ensartet regulering på området. Dertil kommer i øvrigt, at det i relation til det internationale straffesagssamarbejde er hensigtsmæssigt, at de danske regler ikke utilsigtet begrænser muligheden for at bistå internationalt med kriminalitetsbekæmpelse.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 85-87.

2.3.2. Reguleringens omfang

Den gældende hæleribestemmelse i straffelovens § 284 anvender både »vinding« og »udbytte« ved beskrivelsen af de penge og genstande mv., der er omfattet af reguleringen. Udvalget har overvejet anvendelsen af disse begreber i den foreslåede regulering. Da der ikke er nogen reel forskel på, hvad de to begreber dækker i relation til efterfølgende medvirken, finder udvalget ikke, at det er velbegrundet fortsat at have to forskellige udtryk. Udvalget anvender derfor »udbytte«, der er mest i overensstemmelse med nutidens sprogbrug.

Udvalget finder, at behovet for en udvidelse af reguleringen udelukkende vedrører udbyttet fra kriminalitet. Med hensyn til udbyttet finder udvalget det væsentligt, at området reguleres på en måde, der giver en ensartet behandling af dispositioner over udbyttet, uanset hvilken kriminalitet udbyttet hidrører fra. Med

dette udgangspunkt finder udvalget det ikke hensigtsmæssigt at udvide hælerireglerne gennem en yderligere oprensning af bestemte forbrydelser.

Behovet for kriminalisering gælder, hvad enten udbyttet er en typisk eller atypisk side af den pågældende kriminalitetsform. Det er en typisk side ved straffelovens og særlovens berigelsesforbrydelser, men en atypisk side f.eks. ved drab, hvor en lejemorder imidlertid kan have et betragteligt udbytte, eller ved vold og trusler, hvor der kan være tale om betaling til personer, der inddriver gæld med sådanne midler (såkaldt »gorillavirksomhed«). Desuden er der en række kriminalitetsformer, der ikke kan karakteriseres som berigelsesforbrydelser, men typisk giver et ulovligt udbytte. Det gælder f.eks. for mange miljølovsovertrædelser, menneskesmugling, ulovlig våbenhandel og overtrædelser af kvoteordninger for fisk og andre varer.

Udvalget finder, at reguleringen bør omfatte det identificerbare, direkte udbytte ved kriminalitet, herunder identificerbare surrogater og identificerbare frugter – f.eks. renter – af dette udbytte. Kravet om et identificerbart udbytte vil typisk betyde, at der ikke kan dømmes for efterfølgende medvirken, hvis udbyttet består af en besparelse (som tilfældet f.eks. er ved visse former for miljøkriminalitet).

Udbyttebegrebet i den foreslåede bestemmelse omfatter ikke information, der ikke er knyttet til et fysisk medie, herunder f.eks. erhvervshemmeligheder og pinkoder til telefoner (såkaldte »calling cards«). I det omfang denne form for »udbytte« skal omfattes af hælerilignende regler, må det efter udvalgets opfattelse ske ved særskilt lovregulering, således som det allerede er tilfældet på visse områder. Som eksempel kan nævnes straffelovens § 264 c om strafansvar for den, der skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, der er fremkommet ved overtrædelse af straffelovens §§ 263-264 a om fredskrænkelser.

Om udbyttebegrebet henviser udvalget endvidere til lov nr. 367 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven og lov om udgifterne i strafferetsplejen (Hæleri med hensyn til indsmugling af særlig grov karakter og afsoningsomkostninger m.v.). I de almindelige bemærkninger til lovforslaget (L 187 af 27. januar 1994), jf. Folketingstidende 1993-94, tillæg A, sp. 6345-6346, anføres det, at genstanden for hæleriet – »vindingen«, »udbyttet« eller »tingen« – kan være penge, der stammer fra en af de nævnte berigelsesforbrydelser. Forudsætningen for, at strafansvar for hæleri kan komme på tale, er imidlertid, at pengeudbyttet kan identificeres som hidrørende fra førforbrydelsen. Såfremt dette er tilfældet, vil et hæleriansvar i princippet også kunne

F. t. l. vedr. straffeloven og retsplejeloven

gøres gældende i tilfælde, hvor det direkte udbytte har været genstand for videreomsætning, forudsat at pengene fortsat kan identificeres som hidrørende fra den oprindelige berigelsesforbrydelse. Genstanden for hæleriet er i de typiske tilfælde fysiske genstande, der i reglen uden besvær lader sig identificere, f.eks. sølv-tøj, cigaretter, checkblanketter, bankbøger mv.

Selv om rede penge antageligt også kan være genstand for hæleri, spiller det en afgørende rolle for hæleriansvar med hensyn til rede penge, at der ved omsætning af penge gælder en særlig vidtgående ekstinktionsregel (dvs. en regel om bortfald af den hidtil berettigedes rettigheder). Har erhververen således i kraft af formueretlige regler eller principper vundet ret til en pengesum, idet den pågældende ved erhvervelsen var i god tro om pengeudbyttets herkomst, vil der ikke efterfølgende kunne gøres et hæleriansvar gældende. Hæleriansvar er også udelukket, selv om erhververen først omsætter pengene efter senere at være blevet klar over deres ulovlige herkomst. Det skyldes, at der efter ekstinktionen ikke længere er tale om en uretmæssig besiddelse af pengene.

I betragtning af det meget vide omfang, som den foreslåede bestemmelse vil få, er der efter udvalgets opfattelse behov for en begrænsning vedrørende udbytte, der anvendes til almindeligt underhold m.v.

Udvalget henviser i den forbindelse til, at den norske straffelovs generelle hæleribestemmelse indeholder en sådan begrænsning, hvorved f.eks. overladelse af mad til en ægtefælle eller et barn holdes uden for bestemmelsen, men ikke overladelse af luksusgaver. Det samme gælder forretningsdrivende, som sælger mad, klæder og andre forbrugsvarer til almindelige forbrugere. Det nævnes i de norske forarbejder, at en kioskejer, som fra sin kiosk har set en person sælge narkotika, ikke kan straffes for efterfølgende at have solgt aviser eller madvarer til narkotikahandleren.

Udvalget finder, at en sådan afgrænsning af hæleribegrebet bør fremgå udtrykkeligt af loven. Bestemmelsen vil dække såvel det almindelige underhold som den almindelige detailhandel, hvor køberen betaler i et i øvrigt normalt handelsforløb med udbytte fra kriminalitet. En sådan begrænsning vil også få en vis betydning for forhold, der i dag udgør hæleri.

Med hensyn til den modsatrettede situation, hvor det er sælgeren (gerningsmanden til førforbrydelsen), der sikrer sit udbytte gennem salg, finder udvalget, at det i langt de fleste situationer vil være ubetænkeligt at udelukke strafansvar for køberen i almindelige handelsforhold, hvor der betales fuld pris. Som eksempel kan nævnes køb af varer, der er blevet produceret på en måde, der delvis er i strid med de regler, der gælder

for den pågældende virksomhed (f.eks. miljøregler, regler om arealstørrelser og foderbegrænsninger). Købere af sådanne varer bør efter udvalgets opfattelse ikke ifalde hæleriansvar, selv om de ved købet kan siges at sikre producenten et udbytte af den skete overtrædelse.

Det udbytte, der er omfattet af den foreslåede hæleribestemmelse, er ikke det produkt, der er frembragt ved en sådan strafbar produktionsmåde, men det udbytte, der opnås ved salg eller andre dispositioner over produktet. Om den, der befatter sig med dette udbytte, begår hæleri, vil i øvrigt bl.a. afhænge af, om udbyttet – helt eller delvis – kan siges at hidrøre fra det strafbare forhold, der er begået i forbindelse med produktionen (identificerbarhed).

Udvalget er derimod betænkelig ved, at der i givet fald generelt ikke vil kunne straffes i forbindelse med handler, hvor der betales fuld pris for f.eks. smuglercigaretter eller tyvekoster. I de situationer, hvor der f.eks. etableres en fast aftagerkreds, finder udvalget, at muligheden for at straffe aftagerne bør være til stede, således som det også er tilfældet ved de gældende hæleribestemmelser. Strafansvar for aftageren forudsætter dog som hidtil, at der foreligger den fornødne tilregnelser (subjektive dækning).

I nogle tilfælde vil en person foretage hælerilignende handlinger – ikke med henblik på at hjælpe gerningsmanden, men derimod med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning. Sådanne personer vil ikke kunne straffes hverken efter de tidligere hæleribestemmelser eller efter den foreslåede hæleribestemmelse, idet bestemmelserne ikke har til formål at strafsanktionere en sådan form for adfærd. Udvalget finder, at dette bør komme direkte til udtryk i den foreslåede bestemmelse ved indsættelse af et krav om, at der skal være handlet »uberettiget«. Som eksempler på tilfælde, hvor der ikke handles uberettiget, kan nævnes, at en person modtager udbytte for at videregive det til politiet med henblik på beslaglæggelse og efterforskning. Som et særligt lovreguleret eksempel kan nævnes hvidvaskloven, der er omtalt under pkt. 2.1.5. ovenfor. Efter denne lov skal en virksomhed i finanssektoren underrette politiet, hvis der er mistanke om, at den har at gøre med udbytte fra overtrædelse af straffeloven. Der er imidlertid en særlig pligt til at undersøge mistanken nærmere, ligesom en eventuel transaktion kan gennemføres, før politiet underrettes, bl.a. hvis det skønnes, at en unkladelse heraf kan hindre retsforfølgning af de involverede. I situationer, der omfattes af sådanne lovkrav, vil det naturligvis ikke være uberettiget – og dermed heller ikke omfattet af den fore-

slåede regulering – at gennemføre de fornødne transaktioner. For den ansatte i finanssektoren, der får mistanken – og som typisk skal give meddelelse om mistanken videre op i systemet og ikke er den, der i øvrigt tager stilling til hvidvasklovens krav – betyder kravet om, at handlingen skal være uberettiget, at der ikke vil kunne straffes for hæleri, hvis den ansatte har opfyldt de pligter, der påhviler den pågældende i henhold til de interne regler, der er udarbejdet i henhold til hvidvaskloven.

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang førforbrydelsen skal være identificeret. Med den nugældende opdeling af hæleriforholdene skal førforbrydelsen være identificeret tilstrækkeligt til, at det f.eks. er klart, om den falder ind under straffelovens § 191 a om narkotikakriminalitet eller er en berigelsesforbrydelse, der er omfattet af straffelovens § 284, eller er en af de af straffelovens § 300 c omfattede forbrydelser.

Udvalget finder, at hæleri er en selvstændig lovovertrædelse og ikke en form for medvirksomansvar. Det afgørende for bestemmelsens anvendelse – på samme måde som ved den nugældende hæleribestemmelse i straffelovens § 284, hvor det skal bevises, at førforbrydelsen er omfattet af bestemmelsen, men ikke, hvilken af de nævnte førforbrydelser der er tale om – er, at der kan føres bevis for, at udbyttet stammer fra en førforbrydelse og ikke fra lovlig virksomhed.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 88-93.

2.3.3. Subjektive betingelser

Udvalget har overvejet, hvilken udstrækning forsætskravet skal have. Der er enighed om, at forsætsbegrebet skal være det almindelige – dvs. et krav om, at gerningsmanden har viden eller bestemte formodning – og tillige om, at det forsætskrav, der i praksis gælder for straffelovens § 191 a og § 284, skal gælde også for en ny bestemmelse. Konsekvensen heraf er, at der subjektivt stilles krav om, at gerningsmanden i almindelighed skal have viden eller bestemt formodning om, at han befatter sig med udbytte fra et strafbart forhold, men at der ikke stilles krav om, at han har nærmere kendskab til arten af det eller de strafbare forhold. Udvalget har herudover overvejet, om der kun bør kunne straffes for forsætlige forhold, eller om uagtsomhed også bør være strafbart. Der har været enighed om, at der ikke er behov for at kunne straffe for simpel uagtsomhed, og spørgsmålet vedrører derfor alene eventuel straf for grov uagtsomhed.

Et flertal i udvalget (12 medlemmer) finder, at en ny generel straffelovsbestemmelse om hæleri kun bør omfatte forsætlige forhold. De nugældende centrale hæleribestemmelser i straffelovens § 284 og § 191 a,

der er begrænset til nærmere angivne førforbrydelser, er kun strafbare i forsætlig form. Hvis man i en ny generel hæleribestemmelse også kriminaliserer groft uagtsomme forhold, vil det ikke blot betyde, at kriminaliseringen af de forhold, der i dag udgør hæleri, udvides, men også, at man med denne tilregningsform kriminaliserer forhold, der i dag slet ikke udgør lovovertrædelser, heller ikke i forsætlig form. Disse medlemmer finder således, at den meget vidtgående udvidelse af gerningsindholdet i hæleriforbrydelsen bør modsvares af, at kriminaliseringen begrænses til forsætlige forhold. I modsat fald risikerer man at ramme en meget bred gruppe af handlinger, der fremtræder som almindelige og sædvanlige. Hertil kommer, at der ikke er dokumenteret noget behov for helt generelt at kriminalisere groft uagtsomt hæleri. Hvis der måtte vise sig et behov for en udvidet kriminalisering af groft uagtsomt hæleri, må dette ske ved, at specielle bestemmelser herom indføres. Der vil i den forbindelse f.eks. kunne tages stilling til, om kriminaliseringen af grov uagtsomhed skal begrænses til nærmere angivne hæleri-handlinger, således som det i dag er tilfældet med straffelovens § 303.

Et mindretal i udvalget (7 medlemmer) finder, at der som et naturligt led i en effektiv regulering bør underbygges med grov uagtsomhed.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 93-95.

2.3.4. Strafferammer

Udvalget har overvejet, hvilket strafmaksimum den generelle hæleribestemmelse skal have.

Et flertal i udvalget (11 medlemmer) finder, at det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, bør bibeholdes også for den udvidede bestemmelse.

Dette flertal har henvist til, at der også efter de nugældende bestemmelser i visse situationer er en højere strafferamme for hæleri end for førforbrydelsen. Ved tyveri af særlig grov beskaffenhed er strafmaksimum fængsel i 4 år, jfr. straffelovens § 286, stk. 1, mens maksimumstraffen for hæleri (f.eks. med hensyn til tyveri) af særlig grov beskaffenhed efter bestemmelsens stk. 3 er fængsel i 6 år.

Spørgsmålet har også tidligere været overvejet, bl.a. i forbindelse med lov nr. 239 af 1. juni 1982 om ændring af straffeloven (Straffene for berigelsesforbrydelser m.v.), hvor maksimumstraffen for tyveri blev nedsat fra 6 år til 4 år, og hvor det tilsvarende blev overvejet at sænke strafferammen for groft hæleri til fængsel i 4 år. I visse af høringssvarene blev der taget afstand fra en sådan tilsvarende nedsættelse, bl.a. under henvisning til, at hælerne i vidt omfang op-

træder som bagmænd i relation til mange unge lovovertræderes kriminelle virksomhed. Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget, jf. Folketingstidende 1981-82, tillæg A, sp. 4528, fremgår, at man – bl.a. på baggrund af høringsvarene – ikke fandt grundlag for at fremsætte forslag om en sådan tilsvarende nedsettelse af strafferammen for groft hæleri.

Spørgsmålet om ændring af straffebestemmelsen i straffelovens § 286 har ligeledes været behandlet i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Straffelovrådet konkluderede, at der ikke burde stilles forslag om en ændring af strafferammerne i § 286, stk. 2 og 3.

Efter flertallets forslag vil den skærpede strafferamme på fængsel indtil 6 år ikke kun gælde i forhold til de grove former for hæleri, der i dag er omfattet af en 6 års strafferamme (§ 191 a og § 286, stk. 3), men også i forhold til grove former for hæleri, der ligger inden for det nykriminaliserede område, f.eks. hæleri med hensyn til udbytte fra menneskesmugling, ulovlig våbenhandel mv. Det forudsættes dog herved, at straffe i området mellem 4 og 6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleriforbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i § 191 a og § 286, stk. 3.

Et *mindretal* i udvalget (7 medlemmer) finder, at strafmaksimum skal være fængsel i 4 år. Dette mindretal anfører, at fængsel i 4 år er det gennemgående maksimum i nyere straffebestemmelser vedrørende ikke personfarlig kriminalitet.

Et andet *mindretal* i udvalget (1 medlem) finder ligeledes, at det almindelige strafmaksimum skal være fængsel i 4 år, men at der for så vidt angår narkotikahæleri ikke er påvist særlige grunde til at nedsætte det gældende strafmaksimum på fængsel i 6 år.

Udvalget har herudover overvejet, om der i relation til strafudmålingen i de konkrete sager skal gælde et yderligere maksimum, der relaterer sig til den aktuelle førforbrydelses maksimum.

Et *flertal* i udvalget (17 medlemmer) finder, at hæleri skal bedømmes som en selvstændig forbrydelse med et strafmaksimum, der fastsættes efter vurderingen af strafværdigheden af de alvorligste hælerier. Dette flertal lægger vægt på, at ved udmåling af konkrete straffe inden for den fastsatte strafferamme for hæleri vil førforbrydelsens art og gerningsmandens kendskab hertil ofte få væsentlig betydning.

Flertallet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at førforbrydelsens strafmaksimum ubetinget skal gælde som strafmaksimum for hæleriet. I de tilfælde, hvor hæleren ikke er bekendt med, hvilken førforbry-

delse udbyttet stammer fra, må straffen for hæleriforholdet fastsættes mere frigjort fra førforbrydelsen.

Hælerens forsæt, det vil her sige hans antagelse af, hvilken type kriminalitet udbyttet kan hidrøre fra, vil i denne sammenhæng være af væsentlig betydning ved vurderingen af strafværdigheden af hans handlinger og dermed straffens størrelse.

Et *mindretal* i udvalget (2 medlemmer) finder, at førforbrydelsen bør identificeres tilstrækkeligt til, at strafferammen kendes. Er der flere aktuelle muligheder, må den laveste strafferamme finde anvendelse. Kravet til en konkretisering vil således være mindre end det, der gælder i dag, idet der alene skal konkretiseres nok til, at den rigtige strafferamme findes. Ved flere sandsynlige muligheder skal den laveste strafferamme anvendes.

Om udvalgets nærmere overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen s. 95-100.

2.4. Justitsministeriets overvejelser

2.4.1. Udvalgets forslag

Justitsministeriet kan af de grunde, som Brydensholt-udvalget har anført, tiltræde, at der indføres en generel hæleribestemmelse i straffeloven, jf. pkt. 2.2. ovenfor.

Justitsministeriet kan endvidere tiltræde udvalgets overvejelser med hensyn til udformningen af en sådan generel hæleribestemmelse, herunder anvendelsen af begrebet »udbytte« som det, der er genstand for hæleri, jf. pkt. 2.3. ovenfor. I de tilfælde, hvor der ikke har været enighed i udvalget, kan Justitsministeriet tiltræde udvalgsflertallets forslag. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Justitsministeriet er således enig med udvalget i, at der ikke er anledning til at stille forslag om en generel bestemmelse om kriminalisering af alle former for efterfølgende medvirken. Justitsministeriet kan tiltræde, at der ikke uden for det område, der vedrører dispositioner over udbytte, er andre situationer, end de der er reguleret i dag, hvor der er et særligt behov for regler om efterfølgende medvirken.

Under hensyn til den udvidelse af det objektive gerningsindhold, der foreslås gennemført ved dette lovforslag, bør der efter Justitsministeriets opfattelse ikke samtidig ske en udvidelse af det subjektive tilregnelsskrav. Lovforslaget er derfor udformet i overensstemmelse med udvalgsflertallets forslag, hvorefter groft uagtsomt hæleri ikke på nuværende tidspunkt generelt bør kriminaliseres.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at hæleribegrebet i loven bør afgrænses således, at det ikke om-

fatter udbytte, der modtages fra familiemedlemmer eller samlever til sædvanligt underhold, eller som modtages som normalt vederlag ved salg af sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.

Justitsministeriet er endvidere enig i, at køberen af varer, der er produceret på en måde, der er delvis i strid med de strafbelagte regler, der gælder for den pågældende virksomhed (f.eks. arbejdsmiljøregler, miljøregler, dyreværnsregler mv.), ikke bør ifalde hæleri-ansvar.

Den vare, der er frembragt ved en sådan strafbar produktionsmåde eller lignende, kan ikke anses for »udbytte« og kan derfor ikke være genstand for hæleri. Det er det udbytte, der opnås ved salg eller andre dispositioner over produktet, der kan være genstand for hæleri. Om den, der befatter sig med dette udbytte, begår hæleri, vil som anført af udvalget bl.a. afhænge af, om udbyttet – helt eller delvis – kan siges at hidrøre fra det strafbare forhold, der er begået i forbindelse med produktionen (identificerbarhed).

Det udelukker ikke strafansvar for hæleri, at der er betalt fuld pris. Den praktiske betydning heraf vil navnlig vise sig i tilfælde, hvor der ikke er tale om et almindeligt handelsforhold. Som udvalget anfører, vil personer, der f.eks. indgår i en fast kreds af aftagere af tyvekoster kunne straffes, selv om der betales fuld pris. Også i enkeltstående tilfælde, hvor der ikke er tale om en fast aftagerkreds, men hvor en person på grund af f.eks. familie- eller bekendtskabsmæssige relationer med gerningsmanden til førforbrydelsen aftager stjalne varer til fuld pris, vil der kunne straffes for hæleri. Ligeledes vil der kunne straffes for hæleri i tilfælde, hvor der – til fuld pris – aftages individuelt bestemte genstande, som f.eks. kunstværker.

Strafansvar for aftageren i disse tilfælde forudsætter dog som hidtil, at der foreligger den fornødne tilregnelser (subjektive dækning). I tilfælde, hvor der er betalt fuld pris for en stjålet genstand, kan det i praksis – navnlig i andre end de ovennævnte tilfælde – være vanskeligt at bevise, at hæleriet er begået forsætligt.

Finansrådet og Finansforbundet har i deres høringsvar vedrørende betænkningen påpeget, at ansatte i pengeinstitutter ikke bør kunne ifalde hæleri-ansvar i situationer, hvor man gennemfører en finansiel transaktion uden mistanke om, at beløbet stammer fra så alvorlig kriminalitet, at mistanken skal indberettes til politiet eller til en overordnet medarbejder som led i pengeinstituttets interne forretningsgange. Finansrådet lægger endvidere vægt på, at der ikke gælder et videregående hæleri-ansvar end ansvaret efter hvidvaskeloven, når de pågældende handler som led i deres arbejde.

Justitsministeriet er enig i, at der utvivlsomt ikke skal kunne straffes for hæleri i situationer, hvor en person foretager hælerilignende handlinger med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning. Dette svarer i øvrigt til den gældende retstilstand. En ansat i finanssektoren, der i henhold til hvidvaskeloven gennemfører en transaktion, før politiet underrettes – f.eks. fordi det skønnes, at en undladelse heraf kan hindre retsforfølgning af de involverede – foretager således ikke en ulovlig eller uberettiget handling.

Justitsministeriet finder imidlertid ikke anledning til at foreslå, at ansatte i den finansielle sektor, der er undergivet forpligtelser i henhold til hvidvaskeloven, ikke i øvrigt skulle være omfattet af straffelovens hæleribestemmelse.

Det er i den forbindelse vigtigt at fremhæve, at alene forsætligt hæleri vil være strafbart efter den foreslåede bestemmelse. Såfremt den ansatte har viden om eller anser det for overvejende sandsynligt, at transaktionen vedrører udbytte fra et strafbart forhold, der ikke udløser en indberetningspligt i henhold til hvidvaskeloven (f.eks. fordi der er tale om en overtrædelse af særlovgivningen og ikke en straffelovsovertrædelse), forekommer det naturligt og rigtigt, at den ansatte må undlade at gennemføre transaktionen for at undgå strafferetligt ansvar – som det gælder for enhver anden, der har viden om, at udførelse af en handling vil indebære, at man sikrer en anden udbyttet af en strafbar lovovertrædelse.

Justitsministeriet vil, hvis lovforslaget vedtages, orientere samtlige ministerier om indholdet af den nye hæleribestemmelse og anmode om, at de berørte ministerier ved førstkommande lejlighed gennemgår de gældende straffebestemmelser om hæleri i lovgivningen inden for ministeriets område med henblik på i fornødent omfang at fremsætte lovforslag om at ophæve eller eventuelt at tilpasse sådanne bestemmelser i særlove (dvs. bestemmelser i love uden for straffeloven) i lyset af den nye, generelle bestemmelse i straffelovens § 290.

2.4.2. Europarådets konvention af 8. november 1990 og EU-retsakter om hvidvaskning mv.

Danmark har i november 1996 ratificeret Europarådets konvention af 8. november 1990 om hvidvaskning, efterforskning samt beslaglæggelse og konfiskation af udbyttet fra strafbart forhold («Strasbourgkonventionen»). Konventionen trådte for Danmarks vedkommende i kraft den 1. marts 1997.

Strasbourgkonventionens artikel 6, stk. 1, forpligter deltagerstaterne til at kriminalisere forskellige former

for efterfølgende medvirken til lovovertrædelser. Disse former for efterfølgende medvirken er efter Justitsministeriets opfattelse omfattet af hæleribegrebet, således som det er fastlagt i dansk ret.

Danmark har i forbindelse med ratifikationen taget forbehold i henhold til konventionens artikel 6, stk. 4. I henhold hertil forbeholder Danmark sig alene at anvende artikel 6, stk. 1, på de førforbrydelser med hensyn til hvilke, der til enhver tid efter dansk ret kan begås hæleri, herunder straffelovens § 191 a og § 284.

Rådet for Den Europæiske Union har den 3. december 1998 vedtaget en fælles aktion vedrørende hvidvaskning af penge, identifikation, opsporing, infrysning, beslaglæggelse og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold (98/699/RIA). Medlemsstaternes frist for fremsættelse af forslag om gennemførelse af artikel 1 i den fælles aktion er i henhold til artikel 8, stk. 2, tre år fra den fælles aktions ikrafttræden den 9. december 1998.

I henhold til artikel 1, stk. 1, litra b, i den fælles aktion skal medlemsstaterne for at fremme en effektiv indsats mod organiseret kriminalitet sikre, at der ikke tages eller opretholdes forbehold med hensyn til artikel 6 i Europarådets konvention for så vidt angår alvorlige lovovertrædelser. Disse er i henhold til den fælles aktion under alle omstændigheder lovovertrædelser, som kan medføre frihedsstraf eller en sikkerhedsforanstaltning af en maksimumsvarighed på over et år eller, for så vidt angår de medlemsstater, der har en minimumstærskel for lovovertrædelser i deres retssystem, lovovertrædelser, som kan medføre en frihedsstraf eller en sikkerhedsforanstaltning af en minimumsvarighed på over seks måneder.

Med den nuværende opregning i straffelovens § 191 a og § 284 af førforbrydelser, som hæleri er strafbart med hensyn til, opfylder Danmark ikke den fælles aktion på dette punkt. Samspillet mellem Europarådets konvention og EU's fælles aktion indebærer for Danmarks vedkommende en forpligtelse til at kriminalisere de af konventionen omfattede former for efterfølgende medvirken med hensyn til alle førforbrydelser, der efter dansk ret kan medføre en frihedsstraf af mere end et års varighed.

Med den foreslåede indførelse af en generel hæleri-bestemmelse i straffeloven vil Danmarks forbehold i henhold til konventionens artikel 6, stk. 4, kunne tilbagekaldes, således at konventionens artikel 6, stk. 1, i forhold til Danmark som udgangspunkt kan anvendes på alle førforbrydelser, idet der efter dansk ret vil

kunne straffes for hæleri med hensyn til alle førforbrydelser.

Herefter vil Danmark uden videre opfylde forpligtelsen i den fælles aktions artikel 1, stk. 1, litra b, til ikke at tage eller opretholde forbehold med hensyn til Europarådskonventionens artikel 6, stk. 1, for så vidt angår alvorlige lovovertrædelser i den fælles aktions forstand.

Under henvisning til konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i Tampere den 15.-16. oktober 1999 har Frankrig den 30. juni 2000 fremsat et initiativ med henblik på Rådets vedtagelse af en rammeafgørelse om hvidvaskning af penge, identifikation, opsporing infrysning eller beslaglæggelse og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold.

Baggrunden for det franske initiativ er – ud over konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i Tampere – et ønske om efter Amsterdamtraktatens ikrafttræden at ændre den retlige karakter af den fælles aktion fra 1998, således at der i stedet bliver tale om en rammeafgørelse. En afgørende forskel på de to instrumenter er, at hvor man i almindelighed antog, at vedtagelsen af en fælles aktion alene forpligtede regeringen til at fremsætte de nødvendige forslag til gennemførelse af den fælles aktion, har rammeafgørelsen karakter af en folkeretlig forpligtelse for medlemsstaterne, der indtræder ved Rådets vedtagelse af rammeafgørelsen. På den baggrund forudsætter Danmarks medvirken til Rådets vedtagelse af rammeafgørelser, der kræver ændringer af dansk lovgivning, Folketingets forudgående samtykke.

Udkastet til rammeafgørelse er identisk med den ovennævnte fælles aktion fra 1998 for så vidt angår forpligtelsen til ikke at tage eller opretholde forbehold med hensyn til artikel 6 i Strasbourgkonventionen for så vidt angår alvorlige lovovertrædelser.

I henhold til udkastet til rammeafgørelse skal medlemsstaterne endvidere træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at lovovertrædelser i henhold til Strasbourgkonventionens artikel 6, stk. 1, litra a og b, om hæleri, og som er nævnt i rammeafgørelsens artikel 1, litra b, om alvorlige lovovertrædelser, er undergivet en strafferamme på mindst 4 års fængsel.

Denne bestemmelse, der er en nyskabelse i forhold til den fælles aktion fra 1998, skønnes ikke at nødvendiggøre lovændringer, ud over hvad der er foreslået i dette lovforslag. Dette hænger sammen med, at strafferammen for erhvervsmæssigt hæleri eller hæleri af særlig grov beskaffenhed i den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 290, stk. 2, er fængsel indtil 6 år.

3. Lovtekniske ændringer af straffeloven i tilknytning til ændringen af hæleribestemmelsen

3.1. Sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29

I forbindelse med udvalgets overvejelser omkring placeringen af hæleribestemmelsen, har det tillige været overvejet, om opdelingen i kapitel 28 og kapitel 29 skulle bibeholdes.

Udvalget finder, at den traditionelle opdeling i henholdsvis berigelsesforbrydelser og andre strafbare formuekrænkelser til dels giver et misvisende billede af, hvilke typer bestemmelser kapitlet indeholder, og at der ikke er noget praktisk behov for opdelingen. Udvalget foreslår derfor, at overskriften »29. kapitel. Andre strafbare formuekrænkelser« udgår, og at det nye, fælles kapitel 28 i stedet benævnes »Formueforbrydelser«.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 109.

Justitsministeriet kan tiltræde dette forslag, der er en ren lovteknisk ændring, og som ikke har betydning for fortolkningen af straffebestemmelserne i det nuværende 28. og 29. kapitel.

Af bemærkningerne til 28. kapitel i straffelovudkastet i Straffelovskommissionens betænkning fra 1923, sp. 366, fremgår, at der ved berigelsesforbrydelser forstås forbrydelser, ved hvilke uberettiget vinding opnås eller søges opnået direkte gennem retsstridig tilføjelse af tilsvarende formuetab for den forurettede.

De forbrydelser, der i dag er berigelsesforbrydelser – dvs. forbrydelser, der forudsætter den nævnte formueforskydning – vil således også efter en sammenlægning af de to kapitler kunne betegnes som berigelsesforbrydelser.

Dette vil bl.a. være af betydning i forhold til straffelovens § 303 om den, der ved grov uagtsomhed tilforhandler sig eller på anden lignende måde modtager ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse. Efter en sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29 vil det fortsat være de forbrydelser, der i dag er selvstændige berigelsesforbrydelser – og således ikke hæleri, ej heller hæleri med hensyn til berigelsesforbrydelser – der vil være forforbrydelser i henhold til § 303.

Tilsvarende kan der efter straffelovens § 231 ved strafudmålingen i en sag om overtrædelse af straffelovens §§ 228 eller 229 (rufferi og kønslig usædelighed) ske strafforhøjelse, såfremt den, der skal dømmes, tidligere har været idømt fængselsstraf for en berigelsesforbrydelse. Efter en sammenlægning af de to kapitler vil det afgørende være, om den pågældende tidligere er idømt fængselsstraf for et forhold, der i dag er en berigelsesforbrydelse.

3.2. Straffelovens § 290 m.fl.

Udvalget har foreslået, at den nuværende bestemmelse i straffelovens § 290 ophæves. Bestemmelsens stk. 1 indeholder en særlig påtåleregel for visse skyldnersvigssager, og dens stk. 2 indeholder særlige muligheder for påtalebortfald i visse sagstyper, hvor offeret er en af gerningsmandens nærmeste. Straffeloven indeholder flere bestemmelser end § 290, stk. 2, om påtalebortfald efter den forurettedes begæring, jfr. § 213, stk. 2 (vanrøgt mv.), og § 262, stk. 2 (groft uagtsom frihedsberøvelse). Udvalget finder, at det bør overvejes at flytte disse bestemmelser til retsplejelovens kapitel 65 om påtalen, der i forvejen i § 722, stk. 1, nr. 6, henviser til særlig hjemmel i lovgivningen til at fratage tiltale.

Justitsministeriet kan tiltræde, at disse regler om påtalebortfald (tiltalefratage) flyttes fra straffeloven, da de er af processuel karakter. Da der imidlertid er tale om tiltalefratagelsesregler, der vedrører specifikke lovovertrædelser, finder Justitsministeriet det mindre hensigtsmæssigt, at disse flyttes til de mere generelle regler om tiltalefratagelse i retsplejelovens § 722. Det foreslås derfor, at reglerne i stedet indføres i Rigsadvokatens bekendtgørelse nr. 816 af 29. august 2000 om politimestrenes og statsadvokaternes adgang til at fratage tiltale. Rigsadvokaten har over for Justitsministeriet tilkendegivet, at man vil foretage de nødvendige ændringer af bekendtgørelsen, således at de kan træde i kraft samtidig med denne lovændring.

Påtalereglen i straffelovens § 290, stk. 1, vedrører kun skyldnersvigssager, hvor ingen særlig sikret ret er krænket, dvs. sager om overtrædelse af § 283, stk. 1, nr. 3. Der kræves endvidere ikke påtalebegæring, hvis der er foretaget udlæg, uden at det har ført til dækning, hvis konkurs er indtrådt, forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet, eller konkursbegæring er nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed. Såfremt ingen af disse situationer foreligger, kræves der påtalebegæring inden 6 måneder efter, at kreditor har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for at fremsætte påtalebegæring, jfr. straffelovens § 96, stk. 1. Bestemmelsen finder også anvendelse ved § 292 (tingsødelæggelse mv. til skade for kreditorer) og § 300 (visse dispositioner, der ikke er omfattet af § 283, til skade for kreditorer).

Udvalget har fundet, at bestemmelsen i hvert fald er tidssvarende i sin formulering. En af de situationer, hvor der kræves påtalebegæring, er den, hvor mindre erhvervsdrivende ikke har kunnet opnå særlig sikkerhed for, at deres arbejde bliver betalt. I situationer, hvor deres debitor forstikker midler, presses de ofte til at modtage et reduceret beløb, idet de får oplyst, at der

ellers vil blive en langvarig konkursbehandling, hvor de langt senere vil få et meget mindre beløb. Sådanne kreditorer indgiver ikke påtalebegæring, selv om de mener, der er tale om skyldnersvig.

I almindelighed vil politiet ikke blive bekendt med forholdet. Det vil typisk kun ske, hvis der er tale om en systematisk fremgangsmåde gennem længere tid, hvor en eller flere kreditorer på et tidspunkt indgiver anmeldelse, eller i forbindelse med en senere konkurs.

Udvalget anfører, at det umiddelbart er vanskeligt at forestille sig situationer, hvor bestemmelsen reelt gør forskel på, hvad der sigtes og tiltales for. Men skyldneren kan have held til ikke at blive tiltalt, hvis politiet ikke har husket at få en egentlig påtalebegæring inden for de 6 måneder.

Der synes ikke at være nogen særlig begrundelse for, at skyldnersvig, hvor gerningsmanden ved falske foregivender, forstikkelse mv. unddrager sine aktiver fra kreditorer, ikke altid skal være undergivet samme offentlige påtale som de øvrige berigelsesforbrydelser. Det samme gælder for de øvrige handlinger, hvor bestemmelsen finder anvendelse.

Udvalget foreslår derfor, at § 290, stk. 1, § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, ophæves.

Justitsministeriet kan af de af Brydenscholt-udvalget anførte grunde tiltræde, at straffelovens § 290, stk. 1, § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, om påtalebegæring ophæves.

Ophævelsen af straffelovens § 290 sker lovteknisk ved, at den foreslåede generelle hæleribestemmelse indsættes i straffelovens § 290.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen s. 109-112.

4. IT-efterforskning

4.1. Indledning

Gennem de seneste år er IT-udviklingen forstærket markant gennem udviklingen af det verdensomspændende Internet. Navnlig udviklingen af den internet-teknologi, der almindeligvis betegnes World Wide Web (www), har understøttet en række nye former for informationsudveksling med heraf følgende retlige – herunder strafferetlige – problemstillinger. Internettet indebærer således næsten ubegrænsede muligheder for formidling af information og kommunikation, men også nye muligheder for IT-relateret kriminalitet og nye problemer i forbindelse med politiets efterforskning af denne form for kriminalitet.

Reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden findes i retsplejelovens kapitel 71 (§§ 780-791). Bestemmelserne har fået deres nuværende udformning

ved lov nr. 227 af 6. juni 1985, der er udarbejdet på grundlag af Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter. Der henvises herom til Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne, sp. 5403-5406, 5985-6027, 10678-10703, 11229-11239, tillæg A, sp. 2955-3054, tillæg B, sp. 1709-1716 og 2225-2230.

Efterforskningsmulighederne i sager om IT-relateret kriminalitet er ved flere lejligheder blevet ændret for at imødekomme de nye behov. I 1996 blev retsplejelovens bestemmelser om indgreb i meddelelshemmeligheden ændret, således at det blev muligt at foretage telefonaflytning og teleoplysning i sager om overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 2 og 3, om såkaldt »hacker-kriminalitet«, ligesom der blev indført en adgang til teleoplysninger i sager om overtrædelse af straffelovens § 279 a og § 293, stk. 1, om »tyveri af telefoni« ved anvendelse af telekommunikationstjeneste. Der henvises herom til lov nr. 388 af 22. maj 1996 samt til Folketingstidende 1995-96, forhandlingerne, s. 3998-4004, 6100, 6152-6153, tillæg A, s. 4068-4078, og tillæg B, s. 587-589.

I 1997 blev der gennemført en udvidelse af adgangen til at foretage indgreb i meddelelshemmeligheden, således at politiet fik mulighed for at foretage telefonaflytning mv. i sager om grov vold, forsættelig farefremkaldelse, grove tyverier og menneskesmugling. Der henvises herom til lov nr. 411 af 10. juni 1997 samt til Folketingstidende 1996-97, forhandlingerne s. 2202-2215, 7453, 7938-7947, tillæg A, s. 2475-2538, og tillæg B, s. 988-993, 1294-1299.

I september 1999 afgav Brydenscholt-udvalget betænkning nr. 1377/1999 om børnepornografi og IT-efterforskning.

Ud over at stille forslag om ændring af straffelovens § 235 om børnepornografi overvejer udvalget endvidere i betænkningen en række forslag til, hvordan politiets efterforskningsmuligheder kan forbedres i sager, hvor der i forbindelse med en lovovertrædelse anvendes informationsteknologi. I disse overvejelser indgår bl.a. spørgsmålet om at indføre en pligt for internetudbydere og teleselskaber til at logge oplysninger og opbevare logoplysningerne, således at det under en efterfølgende politimæssig efterforskning vil være muligt at spore den kommunikation, der har fundet sted.

Betænkningen indeholder også nogle forslag, som ikke i særlig grad vedrører sager om børnepornografi. Udvalget stiller bl.a. forslag om en særlig regulering af adgangen til at indhente masteoplysninger, dvs. f.eks. oplysninger om, hvilke mobiltelefoner der i et

givent område og inden for et bestemt tidsrum har været sat i forbindelse med andre telefoner. Udvalget har endvidere mere generelt berørt betingelserne for og afgrænsningen mellem de forskellige straffeprocessuelle indgreb i forhold til elektronisk kommunikation.

Overvejelser og forslag af den sidstnævnte karakter blev ikke medtaget i lovforslag nr. L 281 af 27. april 2000, jf. nu lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning), som blev begrænset til børnepornografi og spørgsmål, der har direkte tilknytning hertil. Der henvises herom til lov nr. 441 af 31. maj 2000 samt til Folketingstidende 1999-2000, forhandlingerne, s. 7423-7431, 8474-8477, 8756, tillæg A, s. 7784-7826, og tillæg B, s. 1327-1330.

Justitsministeriet tilkendegav i bemærkningerne til lovforslag nr. L 281, at Justitsministeriet i forbindelse med kommende forslag om ændringer af retsplejelovens straffeprocessuelle regler vil inddrage de øvrige mere generelle overvejelser og forslag til, hvordan efterforskningsmulighederne kan forbedres med henblik på tilfælde, hvor der i forbindelse med overtrædelserne anvendes informationsteknologi.

På denne baggrund indeholder det følgende en gennemgang af Brydensholt-udvalgets øvrige overvejelser og forslag med hensyn til mulighederne for at efterforske sager om IT-relateret kriminalitet. Det drejer sig om spørgsmål om politiets adgang til indholdet af digitale meddelelser, herunder elektronisk post (pkt. 4.2.), politiets adgang til lagrede teleoplysninger (pkt. 4.3.), indhentelse af teleoplysninger om brug af mobiltelefoner (pkt. 4.4.) og meddelelse af teleoplysninger i henhold til samtykke (pkt. 4.5.).

Udvalget har i betænkningen herudover foreslået, at der af efterforskningsmæssige grunde stilles krav om, at internetudbydere og teleselskaber skal logge en række oplysninger vedrørende internetopkoblinger, herunder A- og B-nummeret, IP-adresse, og forskellige tidsmæssige oplysninger og opbevare oplysningerne i 6 måneder. Som det fremgår af pkt. 8.2.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget om forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning (lovforslag nr. L 281 af 27. april 2000), jf. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7809, er der fra IT-branchens side i hørings svarene over betænkningen udtrykt betænkelighed ved udvalgets forslag om registrering af logoplysninger og opbevaring heraf. Justitsministeriet fandt det derfor rigtigst, at der ikke på det da foreliggende grundlag blev stillet forslag om at indføre en sådan

pligt for internetudbydere og teleselskaber. Justitsministeriet har på denne baggrund i samarbejde med Forskningsministeriet iværksat en nærmere undersøgelse af konsekvenserne af udvalgets forslag i lyset af de indvendinger, der er fremført i visse af hørings svarene vedrørende betænkningen. Justitsministeriets og Forskningsministeriets overvejelser er endnu ikke afsluttet. Justitsministeriet vil i forbindelse med en fremtidig ændring af retsplejeloven tage spørgsmålet op på ny, når overvejelserne er afsluttet.

Det kan i øvrigt oplyses, at Danmark siden foråret 1999 har deltaget i forhandlingerne i Europarådet om et udkast til en konvention om IT-kriminalitet («Convention on Cyber-Crime»). Konventionsudkastet indeholder bl.a. en række forslag til regler om efterforskningskridt i sager om IT-kriminalitet. I begyndelsen af dette år er et konventionsudkast sendt til Den Parlamentariske Forsamling i Europarådet til udtalelse, hvorefter udkastet i juni skal behandles i Styringskomitéen for Strafferet. Konventionen forventes tidligst i løbet af sommeren vedtaget af Europarådets ministerkomité. Det er således endnu for tidligt at vurdere, i hvilket omfang en ratifikation af konventionen i dens endelige udformning vil nødvendiggøre ændringer af de danske regler på området. Dette lovforslag sigter derfor *ikke* på at muliggøre dansk tiltrædelse af denne konvention.

4.2. Adgang til indholdet af digitale meddelelser

4.2.1. Udvalgets overvejelser

Digitale meddelelser kan i dag teknisk set sendes på forskellige måder, hvoraf den mest almindelige i dag er elektronisk post (e-post).

Udvalget har nærmere drøftet, om politiets adgang til indholdet af elektronisk post (eller andre digitale meddelelser) hos udbyderen skal behandles efter retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden eller efter lovens (lempeligere) regler om edition. I den forbindelse har udvalget alene behandlet spørgsmålet om, hvilke af disse to straffeprocessuelle indgreb, der skal anvendes, når politiet ønsker adgang til *indholdet* af den digitale meddelelse. Oplysning om, *hvem* der er indehaver af en kendt e-postadresse, reguleres af retsplejelovens regler om edition på samme måde som adgangen til at få oplyst, hvem der er abonnent til et hemmeligt telefonnummer.

Ved edition forstås forevisning til eller udlevering til retten af genstande (herunder dokumenter) af betydning for gennemførelsen af en straffesag. Edition er reguleret i retsplejelovens § 804. Bestemmelsen omfatter – i modsætning til retsplejelovens regler om

ransagning og beslaglæggelse – alene indgreb mod ikke sigtede. Ønsker politiet at få udleveret genstande mv. fra en sigtet, må reglerne om ransagning og beslaglæggelse anvendes.

Da der ikke med lovforslaget er lagt op til ændringer i reglerne om edition, foretages der ikke en nærmere gennemgang af de gældende regler om edition. Der henvises i stedet til gennemgangen i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1223/1991 om beslaglæggelse og edition under efterforskning, s. 32-36.

I Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelseshemmeligheden og anvendelse af agenter, s. 55, er det om alle typer af indgreb i meddelelseshemmeligheden anført, at de retter sig imod meddelelser, der er *undervejs* i en kommunikationslinie. Indgreb, der gennemføres inden kommunikationens påbegyndelse eller efter dens afslutning, bør bedømmes efter reglerne om ransagning og beslaglæggelse. En overførsel af disse regler på digitale meddelelser i form af elektronisk post mv. vil betyde, at man er uden for området for indgreb i meddelelseshemmeligheden, når e-brevet er nået frem til adressatens adresse, hvilket må svare til, at der er adgang til e-brevet fra adressatens terminal.

Der er enighed i udvalget om, at hvis der er tale om et *fremadrettet* indgreb, der har karakter af overvågning af indholdet af korrespondancen, bør indgrebet være omfattet af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Udvalgets medlemmer har imidlertid delt sig i spørgsmålet om, hvorvidt dette også bør gælde for indgreb, der er *bagudrettede*.

Et *flertal* i udvalget (17 medlemmer) finder herved ikke anledning til at foreslå ændringer i retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden. Disse medlemmer finder, at elektronisk post ikke adskiller sig grundlæggende fra andre kommunikationsformer, der er omfattet af reglerne om indgreb i meddelelseshemmeligheden, og at der derfor ikke er grund til at give politiet en videre adgang til at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden i forhold til elektronisk post.

Efter flertallets opfattelse må elektroniske breve sidestilles med traditionelle (fysiske) breve, jf. retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 4 og 5. En sammenligning af kommunikationsforløbene ved henholdsvis traditionelle brevforsendelser og elektronisk post må efter flertallets opfattelse føre til, at elektronisk post, der beror hos en internetudbyder, må sidestilles med breve i en postboks, og derfor være omfattet af reglerne om indgreb i meddelelseshemmeligheden, jf. herved bet. 1023/1985, s. 55.

Et *mindretal* i udvalget (2 medlemmer) finder, at retsplejelovens regler om edition bør finde anvendelse, og at der ikke bør stilles de særlige krav, der gælder for indgreb i meddelelseshemmeligheden. Der er tale om et indgreb, hvor oplysningerne – hvis de fortsat lå hos den sigtede – kunne tilvejebringes i medfør af reglerne om ransagning. Herudover henviser mindretallet til, at der ved den oprindelige stillingtagen i 1984 til datakommunikation er tænkt på en igangværende kommunikationsstrøm, hvor kommunikationen ikke er nået fysisk frem til den pågældende, og ikke på den særlige e-poststruktur.

Om udvalgets nærmere overvejelser henvises til betænkningen s. 73-78 og 103-105.

4.2.2. Justitsministeriets overvejelser

Af de af flertallet i udvalget anførte grunde finder Justitsministeriet heller ikke anledning til – i denne sammenhæng – at foreslå ændringer i retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Justitsministeriet finder således ikke, at elektronisk post adskiller sig grundlæggende fra andre kommunikationsformer, der er omfattet af reglerne om indgreb i meddelelseshemmeligheden, og at der derfor ikke er grund til at give politiet en videre adgang til at foretage indgreb i kommunikation i form af elektronisk post.

Efter Justitsministeriets opfattelse må elektroniske breve derfor sidestilles med traditionelle (fysiske) breve, jf. de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 4 og 5.

4.3. Teleoplysninger

4.3.1. Gældende ret

Den første lovregulering af området skete ved lov nr. 202 af 11. juni 1954, hvor der i retsplejelovens § 750 a blev indsat en bestemmelse om indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af teleoplysninger. Bestemmelsen blev ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 flyttet til § 788.

I Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelseshemmeligheden og anvendelse af agenter, der ligger til grund for de nugældende regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden, foreslog udvalget, s. 61-63, at de dagældende regler blev ændret således, at der ved alle former for kriminalitet kunne gives teleoplysninger, hvis indehaveren af den pågældende telefon gav samtykke, jf. den nugældende bestemmelse i retsplejelovens § 786, stk. 2.

I betænkningen foreslog Strafferetsplejeudvalget endvidere et fælles kriminalitetskrav for alle indgreb i meddelelshemmeligheden uden samtykke, hvilket for teleoplysningernes vedkommende betød bortfald af den (før lovændringen gældende) særlige mulighed for at få teleoplysninger, når det skønnedes sandsynligt, at opklaring af en forbrydelse kun ville være mulig gennem de ønskede oplysninger, og foranstaltningen stod i rimeligt forhold til forbrydelsens karakter.

Ved teleoplysning forstås ifølge den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 3, at politiet (hemmeligt) indhenter oplysning om, hvilke telefoner eller tilsvarende kommunikationsapparater (f.eks. telex- eller telefaxapparater) der (i et bestemt tidsrum) sættes i forbindelse med en bestemt telefon eller andet kommunikationsapparat, selv om indehaveren af dette ikke har meddelt tilladelse hertil. Ved indgrebet får politiet altså ikke kendskab til kommunikationens indhold, men kun til dens eksistens. Indgrebet kan derfor siges at rumme en mindre grad af integritetskrænkelse end de øvrige indgreb.

Der opstod på baggrund af retspraksis i forhold til de gældende regler tvivl om, hvorvidt *lagrede* teleoplysninger skal behandles efter reglerne om edition eller efter reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden. Østre Landsret afsagde således den 22. februar 1991 (en utrykt) kendelse om, at det var reglerne om edition, der skulle anvendes ved lagrede teleoplysninger. Derimod anvendte Vestre Landsret den 8. april 1992, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1992, s. 638, reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden. Dette synspunkt er også lagt til grund i Højesterets kendelser, der er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1993, s. 1, og 1995, s. 374.

Domstolene stiller i dag krav om, at *både* de materielle betingelser for indgreb i meddelelshemmeligheden og de proceduremæssige krav til edition (høring af den, som indgrebet retter sig imod) skal være opfyldt, før der kan afsiges kendelse vedrørende lagrede teleoplysninger.

4.3.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget har overvejet, om politiets adgang til (lagrede) teleoplysninger fremover (alene) skal reguleres af retsplejelovens regler om edition.

Et *flertal* i udvalget (15 medlemmer) finder ikke anledning til at foreslå ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelshemmeligheden i form af teleoplysning.

Reglerne er udtryk for en afvejning af på den ene side hensynet til en effektiv kriminalitetsbekæmpelse og på den anden side hensynet til borgernes privatliv.

Efter flertallets opfattelse tilsiger hensynet til beskyttelse af borgernes fortrolige kommunikation med andre også en beskyttelse af oplysninger om, *hvem* der er kommunikeret med. Dette er også lagt til grund i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelsen af agenter.

En anvendelse af reglerne om edition vil således bl.a. indebære, at indgrebet som udgangspunkt kan anvendes ved alle former for kriminalitet. En begrænsning vil alene følge af en proportionalitetsafvejning i den konkrete sag, dvs. om indgrebet står i misforhold til sagens betydning og den ulempe, som indgrebet kan antages at medføre. Efter reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden kan indgrebet – bortset fra de i loven særligt opregnede lovovertrædelser – kun anvendes ved efterforskning af lovovertrædelser, der efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover.

Flertallet tager afstand fra mindretallets forslag, der er omtalt nedenfor. Flertallet peger i den forbindelse på, at mindretallets forslag indebærer, at også pålæg til teleselskabet om registrering af teleoplysninger i en periode frem i tiden vil skulle behandles efter reglerne om edition. Disse regler indeholder – i modsætning til reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden – ikke bestemmelser om frister for sådanne indgreb, idet reglerne om edition i alt væsentligt er tænkt anvendt på allerede eksisterende oplysninger. Reglerne om edition indeholder heller ikke regler om beskikkelse af advokat for indehaveren af den pågældende telefon og foreslås af mindretallet kun ændret således, at der skal ske advokatbeskikkelse for den sigtede, der ikke behøver at være identisk med indehaveren af telefonen. Flertallet finder således, at mindretallets forslag på flere punkter indebærer en svækkelse af de retsgarantier, som de gældende regler om indgreb i meddelelshemmeligheden er udtryk for.

Et *mindretal* i udvalget (4 medlemmer) finder, at det ved teleoplysninger, der allerede lagres i anden sammenhæng, bør være en tilstrækkelig garanti, at der af retten afsiges kendelse om edition. Oplysningerne er ikke mere følsomme end en række andre oplysninger, der kan udleveres efter reglerne om edition, og det kræver i dag ikke et særligt indgreb fra teleselskabernes side at fremskaffe oplysningerne. Mindretallet peger på, at teleoplysninger er det mindst indgribende af de indgreb, der reguleres af reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden. Ved indgrebet får politiet ikke kendskab til indholdet af kommunikationen, ligesom kommunikationen ikke unddrages modtageren.

Endvidere er betydningen af at kunne få teleoplysninger betydeligt større ved den kriminalitet, der kendes i dag, end den var, da Strafferetsplejeudvalget i 1984 foreslog den (ensartede) regulering, som i dag findes i reglerne om indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Mindretallet finder, at forudsætningen for at anvende reglerne om edition skal være, at der beskikkes en advokat for den person, som indgrebet retter sig mod, hvis en sådan advokat ikke allerede er beskikket.

Om udvalgets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningen s. 78-84 og 105-108.

4.3.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er for så vidt enig med mindretallet i udvalget i, at tvangsmæssig adgang til teleoplysninger er det mindst indgribende af de indgreb, der reguleres af reglerne om indgreb i meddelelseshemmeligheden, da politiet ikke får kendskab til indholdet af kommunikationen.

Af de af flertallet i udvalget anførte grunde finder Justitsministeriet imidlertid ikke anledning til på dette område at foreslå ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Efter Justitsministeriets opfattelse tilsiger hensynet til beskyttelse af borgernes fortrolige kommunikation med andre også en beskyttelse af oplysninger om, hvem der er kommunikeret med.

Uanset at indgreb i form af indhentning af teleoplysninger indebærer en vis mindre grad af integritetskrænkelser end de øvrige indgreb i meddelelseshemmeligheden, herunder telefonaflytning, bør der efter Justitsministeriets opfattelse ikke gives politiet adgang til (lagrede) teleoplysninger efter de – væsentlig lempeligere – regler om edition.

4.4. Teleoplysninger om brug af mobiltelefoner mv. (udvidet teleoplysning/masteoplysninger)

4.4.1. Baggrund

En særlig variant af teleoplysninger er de såkaldte »masteoplysninger«. Hvor den typiske situation ved teleoplysning er, at der ønskes oplysninger om bestemte telefonnumre, er situationen ved masteoplysninger den, at der ønskes oplysninger om alle telefoner, der i et givent område og inden for et bestemt tidsrum har benyttet en bestemt sendemast.

Udgangspunktet i de sager, hvor der er behov for indgrebet, er, at et antal ukendte personer, der har begået en alvorlig forbrydelse, vurderes nødvendigvis at måtte have kommunikeret med hinanden umiddelbart før og efter gerningen, muligvis via mobiltelefoner.

En mulighed, måske den eneste, for at komme opklaringen nærmere er at få en logudskrift fra sendemasten nærmest gerningsstedet for et tidsrum eksempelvis fra 1 time før til ½ time efter forbrydelsen for at kunne se, hvilke telefoner der har kommunikeret via masten i det relevante tidsrum.

Masteoplysninger er ikke selvstændigt reguleret i retsplejelovens kapitel 71 om indgreb i meddelelseshemmeligheden, men de udgør en særlig form for teleoplysninger, idet de alene vedrører oplysninger om telefonforbindelser og ikke indholdet af kommunikationen.

Betænkning nr. 1377/1999 om børnepornografi og IT-efterforskning indeholder på s. 87-89, hvortil der henvises, en omtale af en række kendelser, hvori Højesteret og Østre Landsret har behandlet spørgsmålet om, hvorvidt der – efter retsplejelovens kapitel 71 om indgreb i meddelelseshemmeligheden – kan træffes beslutning om udvidet teleoplysning fra en sendemast.

Her skal fremhæves Højesterets kendelse af 7. maj 1997 (jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1997, s. 1021), der fastslog, at der ikke var den fornødne hjemmel i § 780, stk. 1, nr. 3, til at indhente oplysning om, hvilke mobiltelefoner der i et bestemt tidsrum havde været sat i forbindelse med hinanden via de sendemaster, der geografisk dækkede en bestemt adresse og et område inden for 1 kilometers afstand fra den nævnte adresse. Som begrundelse herfor henviste Højesteret til den manglende mulighed for nærmere afgrænsning af samtalerregistreringer vedrørende mobiltelefoner. Det var under sagen oplyst, at en kendelse, der tillod politiet at indhente de nævnte oplysninger, i den konkrete sag ville omfatte 25.000-30.000 telefonsamtaler.

Efterfølgende har Østre Landsret ved kendelse af 13. november 1998 (jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 320) tilladt, at der indhentes oplysning om, hvilke telefoner eller tilsvarende kommunikationsapparater, der i en bestemt periode på 50 minutter havde været sat i forbindelse med hinanden under aktivering af den sendemast, som dækkede området omkring gerningsstedet (i alt kun 998 opkald). Landsretten fandt, at det pågældende tilfælde ikke var omfattet af Højesterets kendelse af 7. maj 1997. Landsretten lagde herved vægt på, at der i sagen forelå oplysninger om én kortvarig telemeddelelse modtaget på én bestemt lokalitet, således at denne meddelelse skulle afgrænses over for et forholdsvis begrænset antal meddelelser og samtaler.

Ved kendelse af 23. oktober 2000 (jf. Ugeskrift for Retsvæsen 2001, s. 245) har Østre Landsret fastslået, at der ikke var den fornødne hjemmel i § 780, stk. 1, nr. 3, til at indhente oplysning om, hvilke mobiltelefo-

ner, der i en bestemt periode på 2 timer havde været benyttet med videresendte signaler via den sendemast, som dækkede en bestemt adresse (i alt ca. 500 samtaler). Landsretten henviste bl.a. til Højesterets kendelse af 7. maj 1997 og forslaget om at indføre en udtrykkelig lovhjemmel for masteoplysninger i Brydesholt-udvalgets betænkning.

I forlængelse af Højesterets kendelse fra 1997 har Rigsadvokaten over for Justitsministeriet anbefalet, at der skabes lovhjemmel for at indhente de teleoplysninger, der er omhandlet i Højesterets kendelse. Rigsadvokaten har i den forbindelse fremhævet, at masteoplysninger er et vigtigt efterforskningsmiddel, og at den utilsigtede krænkelse af en større personkreds, der af tekniske årsager kan blive omfattet, er af relativt beskeden karakter, ligesom der efter retsplejeloven er pligt til snarest at tilintetgøre materiale, der viser sig ikke at have efterforskningsmæssig betydning. Endvidere kan indgrebet kun foretages under retlig kontrol og under iagttagelse af de almindelige proportionalitetsregler.

Justitsministeriet overvejede i forbindelse med lovforslaget om beslaglæggelse, edition mv. (L 41 af 8. oktober 1998) at medtage et forslag, der skaber hjemmel til at indhente de teleoplysninger, der omhandles i Højesterets kendelse fra 1997. Justitsministeriet fandt imidlertid på daværende tidspunkt, at der var behov for nærmere overvejelse af forslaget, herunder nærmere overvejelser om, hvordan en sådan hjemmel nærmere skal udformes for at tage højde for den teknologiske udvikling. Justitsministeriet fandt det derfor rigtigst, at spørgsmålet indgik i Brydesholt-udvalgets overvejelser.

4.4.2. Udvalgets forslag

Brydesholt-udvalget tilslutter sig Rigsadvokatens betragtninger. Udvalget finder derfor, at der bør tilvejebringes en klar lovhjemmel til indgreb af denne karakter. For at sikre, at der tages højde for den teknologiske udvikling, bør formuleringen af en sådan bestemmelse ikke specifikt vedrøre masteoplysninger, men vedrøre teleoplysninger, der ikke kan specificeres på kendelsestidspunktet («udvidet teleoplysning»).

Udvalget foreslår på den baggrund, at indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning reguleres selvstændigt i retsplejeloven.

Udvalget finder herudover, at der kun skal være adgang til udvidet teleoplysning under de betingelser, der gælder for anden aflytning end telefonaflytning, f.eks. rumaflytning, jf. retsplejelovens § 781, stk. 5. Det vil sige, at der skal være mistanke om en forbry-

delse, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier.

Den gældende bestemmelse i § 781, stk. 5, blev indsat under Folketingets behandling af det lovforslag (nr. L 164 af 1. februar 1985), der dannede grundlag for lov nr. 227 af 6. juni 1985 om ændring af retsplejeloven og konkursloven (telefonaflytning mv.). Der henvises herom til Folketingstidende 1984-85, tillæg B, sp. 2227, hvor ændringsforslaget bl.a. begrundes med, at indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af rumaflytning er betydelig alvorligere end de øvrige indgreb i meddelelseshemmeligheden. Denne form for indgreb ønskedes derfor begrænset til forbrydelser, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, herunder forhold omfattet af straffelovens § 191 om grove narkotikaforbrydelser.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 87-91 og 108-109.

4.4.3. Justitsministeriets overvejelser

4.4.3.1. Generelle overvejelser

Justitsministeriet finder af de af Rigsadvokaten og Brydesholt-udvalget anførte grunde, at der – af hensyn til en effektiv efterforskning af navnlig alvorlig kriminalitet – bør tilvejebringes en udtrykkelig lovhjemmel med henblik på at gøre det muligt at indhente teleoplysninger, der ikke på kendelsestidspunktet kan specificeres nærmere (udvidet teleoplysning).

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at formuleringen af en sådan bestemmelse ikke specifikt bør vedrøre masteoplysninger. For at tage højde for den teknologiske udvikling bør bestemmelsen vedrøre teleoplysninger, der ikke kan specificeres på kendelsestidspunktet.

Det bør i den forbindelse særligt fremhæves, at den *utilsigtede* krænkelse af en større personkreds, der – uden at have nogen forbindelse med forbrydelsen – af *tekniske årsager* bliver omfattet af indgrebet, er af relativt beskeden karakter. Efter Justitsministeriets opfattelse kan et indgreb af en sådan karakter derfor ikke anses for mere vidtgående end de indgreb (teleoplysninger mv.), der traditionelt henføres under bestemmelserne om indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Justitsministeriet kan tiltræde Brydesholt-udvalgets forslag om, at udvidet teleoplysning kan foretages under det skærpede kriminalitetskrav i retsplejelovens § 781, stk. 5. Der er tale om et langt *bredere* indgreb i meddelelseshemmeligheden, end de øvrige indgreb, hvorfor udvidet teleoplysning bør begrænses til

de tilfælde, der er angivet i § 781, stk. 5 (mistanke om en forbrydelse, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier).

Indhentelse af masteoplysninger har hidtil været relevant i navnlig sager om særlig grov kriminalitet, hvorfor det efter Justitsministeriets opfattelse ikke i praksis vil indebære nogen afgørende begrænsning, at betingelsen i § 781, stk. 5, skal være opfyldt.

Lovforslagets regler om udvidet teleoplysning svarer i meget vidt omfang til det lovudkast, som er udarbejdet af udvalget og medtaget i betænkningen. Der har imidlertid efter offentliggørelsen af betænkningen, herunder i forbindelse med høringen over betænkningen, vist sig behov for enkelte justeringer og tilføjelser. For disse redegøres der nærmere under pkt. 4.4.3.2.-4.4.3.5. nedenfor.

4.4.3.2. Mistankekravet

Som nævnt ovenfor under pkt. 4.4.1. kan der undertiden være behov for at indhente masteoplysninger, hvor der ikke foreligger *konkrete* oplysninger om brug af telefoner, men hvor politiet regner med, at der har været anvendt telefon, ud fra en almindelig betragtning om, at omfattende og kompliceret kriminalitet udført af flere gerningsmænd i forening må forudsætte – eller i hvert fald typisk sker ved – brug af telefoner, herunder ikke mindst mobiltelefoner.

Det kan anføres, at i en situation som den beskrevne, hvor der ikke foreligger konkrete holdepunkter for, at der er anvendt telefon, men alene en almindelig antagelse herom baseret på generelle betragtninger, kan man vanskeligt sige, at kravet efter retsplejelovens § 781, stk. 1, nr. 1, om, at der ved indgreb i meddelelseshemmeligheden skal foreligge »bestemte grunde« til at antage, at der på den pågældende måde gives meddelelser eller foretages forsendelser til eller fra en mistænkt, er opfyldt.

Justitsministeriet foreslår på den baggrund, at udvidet teleoplysning kan foretages *uden* krav om, at der skal være *bestemte grunde* til at antage, at der på den pågældende måde gives meddelelser mv. til eller fra en mistænkt. Der henvises til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 781, stk. 5, 2. pkt.

Som det fremgår under pkt. 4.4.3.1. ovenfor stiller Justitsministeriet samtidig forslag om, at udvidet teleoplysning kun kan foretages, hvis det skærpede kriminalitetskrav i retsplejelovens § 781, stk. 5, (1. pkt.) er opfyldt. Adgangen til at foretage udvidet teleoplysning vil således være meget begrænset, selv om der ikke skal være bestemte grunde til at antage, at der på den pågældende måde gives meddelelser mv. til eller

fra en mistænkt. Hertil kommer, at indgrebet fortsat skal være af afgørende betydning for efterforskningen, jf. § 781, stk. 1, nr. 2.

Som det ligeledes fremgår af pkt. 4.4.3.1. ovenfor, bør det også i denne forbindelse fremhæves, at den utilsigtede krænkelse af en større personkreds, der – uden at have forbindelse med den konkrete forbrydelse – af tekniske årsager bliver omfattet af et indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning, er af relativt beskedne karakter.

4.4.3.3. Retskendelsen og dens form

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 783, stk. 1, sker indgreb i meddelelseshemmeligheden efter rettens kendelse. I kendelsen anføres de telefonnumre, lokaliteter, adresser eller forsendelser, som indgrebet angår. Herved sikres, at den bemyndigelse, som kendelsen giver politiet, får en præcis afgrænsning. Angivelsen af f.eks., i hvilke lokaliteter en rumaflytning kan finde sted, kan dog ske med en vis fleksibilitet.

Hvor den typiske situation ved f.eks. teleoplysninger er, at der ønskes oplysninger om bestemte telefonnumre, er situationen ved udvidet teleoplysning (masteoplysninger) den, at der ønskes oplysninger om alle telefoner, der i et givet område og inden for et bestemt tidsrum har benyttet en bestemt sendemast.

I sagens natur vil det således i kendelsen om udvidet teleoplysning typisk ikke være muligt at angive det eller de telefonnumre, som indgrebet angår, jf. retsplejelovens § 783, stk. 1. I stedet vil det præcist skulle angives, hvilken sendemast (hvilken lokalitet) og hvilket tidsrum indgrebet angår.

4.4.3.4. Underretning om udvidet teleoplysning

Det fremgår af retsplejelovens § 788, at efter afslutningen af et indgreb i meddelelseshemmeligheden (herunder teleoplysning) skal der som udgangspunkt gives underretning om indgrebet til indehaveren af den pågældende telefon mv. Underretningen foretages af den byret, der har truffet afgørelse om indgrebet.

Den gældende regel om underretning om foretagne indgreb bygger på det lovudkast, som er indeholdt i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelseshemmeligheden og anvendelse af agenter. Strafferetsplejeudvalget anfører bl.a., at der i nogle tilfælde vil være behov for at *undlade* at give underretning. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor den kriminelle undersøgelse vedrørende den lovovertrædelse, som mistanken har angået, fortsætter, idet indgrebet ikke har givet tilstrækkelige beviser, eller hvor efterforskningen i den pågældende

sag vel er afsluttet, men hvor der fortsat skal ske efterforskning vedrørende andre overtrædelser.

Der synes således ikke umiddelbart at være tænkt på situationer, hvor det vil være forbundet med betydelige praktiske vanskeligheder at foretage underretning, f.eks. fordi indgrebet har været rettet mod et større antal personer. I de sager, hvor der hidtil har været indhentet masteoplysninger, er der normalt ikke givet underretning.

Ud over det store antal personer, der ville skulle underrettes, opstår der også praktiske problemer, derved at mange indehavere af mobiltelefoner anvender såkaldte taletidskort, hvortil der ikke er knyttet et abonnement. I disse tilfælde er den pågældende indehaver af taletidskortet anonym i forhold til det telefonselskab, der leverer teleydelsen, og det vil således være umuligt at fremskaffe oplysninger om navn og adresse på den pågældende kunde.

Som det fremgår af pkt. 4.4.3.1., bør det endvidere fremhæves, at den utilsigtede krænkelse af en større personkreds, der – uden at have forbindelse med den konkrete forbrydelse – af tekniske årsager bliver omfattet af et indgreb i meddelelshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning, er af relativt beskeden karakter.

Det er på denne baggrund Justitsministeriets opfattelse, at der ved indgreb i meddelelshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning ikke skal gives underretning om indgrebet til de personer, der bliver omfattet af indgrebet, da dette i vidt omfang ville være praktisk umuligt og ganske uoverkommeligt.

Justitsministeriet foreslår, at der i bestemmelsen om underretning om foretagne indgreb i retsplejelovens § 788 (som nyt stk. 5) indsættes en udtrykkelig bestemmelse om, at der ved udvidet teleoplysning ikke skal gives underretning om indgrebet til indehaverne af de pågældende telefoner.

4.4.3.5. Advokatbeskikkelse

Inden retten træffer afgørelse om indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder i form af teleoplysning, skal der efter retsplejelovens § 784, stk. 1, beskikkes en advokat for den, som indgrebet vedrører, og advokaten skal have lejlighed til at udtale sig.

Den gældende regel om advokatbeskikkelse bygger på det lovudkast, som er indeholdt i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter. Bestemmelsen fik sin endelige udformning under Folketingets behandling af det lovforslag (nr. L 164 af 1. februar 1985), der dannede grundlag for den vedtagne lov (nr. 227 af 6. juni 1985). Der henvises

herom til Folketingstidende 1984-85, tillæg B, sp. 1714.

Strafferetsplejeudvalget foreslog en generel regel om advokatbeskikkelse i sager om indgreb i meddelelshemmeligheden, idet der i udvalget var enighed om, at der ikke er grund til at gøre forskel mellem de forskellige typer af indgreb. Udvalget fandt, at selv om teleoplysning må anses som mindre byrdefuld end de øvrige indgreb, taler retstekniske hensyn for en ensartet regel. Vedrørende teleoplysning lagde Strafferetsplejeudvalget i øvrigt vægt på, at teleoplysning hidtil kun var anvendt i beskeden omfang, ligesom det antages, at der i det altovervejende antal tilfælde har foreligget samtykke (eller anmodning) fra indehaveren af den omhandlede telefon.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at der også ved indgreb i meddelelshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning bør ske advokatbeskikkelse. Navnlig hensynet til, at der for retten kan foregå en kontraktforlig forhandling, der sikrer, at argumenterne såvel for som imod iværksættelse af det pågældende indgreb, fremføres i retten, taler for at der sker advokatbeskikkelse. Dette gør sig gældende, selv om der er tale om en større personkreds, der – uden at have forbindelse med den konkrete forbrydelse – af tekniske årsager bliver omfattet af indgrebet.

Hensynet kan efter Justitsministeriets opfattelse i tilstrækkelig grad tilgodeses ved, at der beskikkes en enkelt advokat for den samlede gruppe af personer, hvis mobiltelefoner mv. har benyttet den pågældende sendemast, hvorfra der indhentes udvidede teleoplysninger. Dette kan ske allerede efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 784, stk. 1, og er i øvrigt i overensstemmelse med praksis i de sager, hvor der hidtil er indhentet masteoplysninger.

Der stilles på denne baggrund ikke forslag om ændring af reglerne om advokatbeskikkelse.

4.5. Teleoplysninger i henhold til samtykke mv.

4.5.1. Gældende ret

Efter retsplejelovens § 786, stk. 2, kan retten efter begæring fra politiet med samtykke fra indehaveren af en telefon eller andet kommunikationsapparat give telefonselskaberne mv. pålæg om at oplyse, hvilket andre apparater der sættes i forbindelse med det pågældende apparat (teleoplysning).

Den gældende regel om samtykke til meddelelse af teleoplysninger bygger på det lovudkast, som er indeholdt i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter. Bestemmelsen

bygger på det synspunkt, at en telefonabonnet i forhold til teleselskabernes tavshedspligt ikke kan anses som »uvedkommende« med hensyn til oplysninger om, hvem der ringer til abonnenten, og at der ikke er en sådan beskyttelsesværdig interesse i hemmeligholdelse hos personer, der kalder et andet telefonnummer, at udlevering af disse oplysninger til politiet med samtykke fra indehaveren af denne telefon bør omfattes af reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden. Om baggrunden for bestemmelsen henvises til Strafferetsplejeudvalgets betænkning s. 61-63.

I retspraksis er det fastslået, at bestemmelsen i § 786, stk. 2, om samtykke til meddelelse af teleoplysninger også finder anvendelse på oplysninger om udegående opkald fra en bestemt telefon, jf. Østre Landsrets kendelse af 5. oktober 1995, der er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 169. I sagen blev et telefonselskab pålagt at udlevere en ukodet samtale-specifikation over samtaler – såvel indgående som udgående – som var ført fra en stjålet mobiltelefon, hvis ejer havde meddelt samtykke til udleveringen.

4.5.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget har overvejet, om telefonselskaberne mv. skal kunne meddele samtykke ved offentlige telefoner (mønt- eller korttelefoner).

Et *flertal* i udvalget (11 medlemmer) finder ikke, at telefonselskaberne mv. skal kunne give samtykke ved offentlige telefoner.

Efter flertallets opfattelse kan et telefonselskab ikke siges at have rådighed over en offentlig telefon på samme måde som en privat telefonabonnet har rådighed over sin telefon. Der er derfor ikke samme anledning til at give telefonselskabet adgang til med sit samtykke at fravige reglerne om indgreb i meddelelshemmeligheden. Hvis man låner en privat telefon (eller stjæler en mobiltelefon) må man være indstillet på, at den pågældende telefonabonnet modtager udførlige samtalspecifikationer i forbindelse med telefonregningen. Benyttelsen af en offentlig telefon kan nærmest betragtes som et »ad hoc-abonnement«, hvor man mod vederlag får (en begrænset) adgang til at benytte telefonnettet. Et indgreb i meddelelshemmeligheden mod en bruger af en offentlig telefon bør derfor sidestilles med et indgreb mod en privat telefonabonnet. De særlige hensyn, der i sin tid begrundede bestemmelsen i § 786, stk. 2, kan efter mindretallets opfattelse ikke udstrækkes til også at begrunde en lignende regel for offentlige telefoner.

Et *mindretal* i udvalget (7 medlemmer) finder, at telefonselskaberne – uanset hvilket regelsæt der finder anvendelse – skal kunne meddele samtykke, når der er

tale om offentlige telefoner. I disse situationer skal der beskikkes en advokat for den person, som indgrebet retter sig imod, hvis en sådan advokat ikke allerede er beskikket.

Dette mindretal lægger vægt på, at der ikke kan være nogen berettiget forventning om, at indehaveren af en telefon ikke kan give politiet (adgang til) oplysning om, hvilken brug der har været gjort af telefonen. Med den retstilstand, der er i dag vedrørende indgreb i meddelelshemmeligheden, betyder det, at der ved en lang række kriminalitetsformer ikke er mulighed for at få adgang til disse allerede registrerede oplysninger, hvis en offentlig telefon er benyttet (i modsætning til f.eks. en telefon, der ejes af en restaurant).

Et *andet mindretal* i udvalget (1 medlem) har ikke taget stilling til, hvilken løsning der skal vælges.

Om udvalgets nærmere overvejelser henvises til betænkningen s. 84-87 og 109-111.

4.5.3. Særligt om pligt til at medvirke ved indgreb i meddelelshemmeligheden

Indgreb i meddelelshemmeligheden ville i praksis ikke kunne gennemføres uden bistand fra de institutioner og virksomheder, der beskæftiger sig med befordring af meddelelser og andre forsendelser.

I retsplejelovens § 786, stk. 1, er der derfor fastsat regler, der pålægger post- og telegrafvæsenet, telefonselskaberne og andre tilsvarende offentlige og private virksomheder at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder ved at etablere aflytning af telefonsamtaler mv., ved at give teleoplysninger samt ved at tilbageholde og udlevere forsendelser mv.

Et enigt udvalg finder, at formuleringen af retsplejelovens § 786, stk. 1, bør tilpasses den terminologi, der anvendes i dag vedrørende post- og televirksomhed. Udvalget foreslår på den baggrund, at »post- og telegrafvæsenet, telefonselskaberne og andre tilsvarende offentlige og private virksomheder« ændres til: »postvirksomheder og udbydere af offentlige telenet eller teletjenester«.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 85 og 109.

4.5.4. Justitsministeriets overvejelser

Af de af flertallet i udvalget anførte grunde finder Justitsministeriet ikke, at telefonselskaberne skal kunne meddele samtykke i relation til teleoplysninger fra offentlige telefoner.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at formuleringen af retsplejelovens § 786, stk. 1, (om telefonvæsenets, postvæsenets og andres pligt til at medvirke ved indgreb i meddelelshemmeligheden) bør tilpas-

ses den terminologi, der i dag anvendes vedrørende post- og televirksomhed, således at bestemmelsen omformuleres som foreslået af udvalget.

Justitsministeriet foreslår endvidere, at der som konsekvens af den foreslåede, nye bestemmelse i § 780, stk. 1, nr. 4, om udvidet teleoplysning, henvises til denne bestemmelse i § 786, stk. 1, om pligt til at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelshemmeligheden.

5. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

Lovforslaget skønnes ikke at have økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet og borgerne. Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

For så vidt angår EU-retlige aspekter indebærer ændringen af straffelovens hæleribestemmelse, at Danmark opfylder sine forpligtelser i henhold til Rådets fælles aktion vedrørende hvidvaskning af penge, identifikation, opsporing, indefrysning, beslaglæggelse og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold (98/699/RIA), jf. pkt. 2.4.2. ovenfor.

	Positive konsekvenser/mindre udgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen af betydning
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget sikrer opfyldelse af Danmarks forpligtelser i henhold til Rådets fælles aktion om hvidvaskning af penge mv. (98/699/RIA)	

6. Hørte myndigheder mv.

6.1. Betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken har været sendt til høring hos:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Københavns Byret samt retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, HK Landsklubben Dommerkontorerne, Advokatrådet, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Landsorganisationen i Danmark, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Industri, Forbrugerrådet, Håndværksrådet, Forsikring & Pension, Realkreditrådet,

Finansrådet, Byggeriets Firkant, Dansk Handel og Service, Det Danske Handelskammer, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Landbrugsrådet, Danmarks Fiskeriindustri- og Eksportforening, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Specialarbejderforbundet i Danmark, IFPI Danmark og Foreningen af Interne Revisorer.

6.2. Betænkning nr. 1377/1999 om børnepornografi og IT-efterforskning har været sendt til høring hos:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Københavns Byret samt retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, Advokatrådet, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Det Danske Center for Menneske-

F. t. l. vedr. straffeloven og retsplejeloven

rettigheder, Red Barnet, Børnerådet, Brancheforeningen for Telekommunikationsindustrien, Brancheorganisationen ForbrugerElektronik, Canal Digital Danmark A/S, Center for IT-forskning, CSC Datacentralen, Dansk Dataforening, Elektronikindustrien, Foreningen af Internetleverandører, Grossistforeningen for Radio og Elektronik, IT-Brancheforeningen, ITEK (Dansk Industri), Kommunedata, Leverandørforeningen for Radiokommunikation, Multi Medie Foreningen, PROSA, Registertilsynet, Sam-Data (HK), Sonofon I/S, Tele2 A/S, Tele Danmark A/S, Telekommunikationsforbundet og Telia A/S.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bilaget til lovforslaget er de foreslåede regler sammenholdt med de nugældende regler.

*Til § 1**Straffeloven**Til nr. 1 (straffelovens § 72, stk. 3, 1. pkt.)*

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den ændring af straffelovens § 72, der blev gennemført ved lov nr. 438 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven (Tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69).

Til nr. 2 (straffelovens § 191 a)

Ophævelsen af straffelovens § 191 a om narkotikahæleri er en konsekvens af forslaget om indførelse af en generel hæleribestemmelse i straffelovens § 290, jf. lovforslagets § 1, nr. 9.

Affattelsen af den foreslåede bestemmelse i § 290, stk. 1, svarer til den gældende § 191 a. Efter en ophævelse af § 191 a, vil der således forsat kunne straffes for narkotikahæleri i samme omfang som hidtil. Grove tilfælde af narkotikahæleri vil efter den foreslåede § 290, stk. 2, kunne straffes med fængsel indtil 6 år som efter den gældende § 191 a.

Som hidtil vil udbyttet i forbindelse med narkotikahæleri kunne være både penge og andre genstande.

Til nr. 3 (straffelovens § 213, stk. 2, og § 262, stk. 2)

Ophævelsen af reglerne om tiltalefrafald efter den forurettedes begæring i straffelovens § 213, stk. 2 og § 262, stk. 2 – og 290, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 9 – indbærer ingen ændring af den gældende retstilstand, idet bestemmelserne vil blive flyttet til Rigsadvokatens bekendtgørelse nr. 816 af 29. august 2000 om politimestrenes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale, der er fastsat i medfør af retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7. De nødvendige ændringer af

Rigsadvokatens bekendtgørelse forudsættes gennemført senest samtidig med lovændringens ikrafttræden.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 4 (straffelovens 28. kapitel)

Ændringen er et led i forslaget om sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29 til ét fælles kapitel med overskriften »formueforbrydelser« som fællesbetegnelse for berigelsesforbrydelser og andre strafbare formuekrænkelser.

Ændringen af kapiteloverskriften er alene af redaktionel karakter.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 5 (straffelovens § 284)

Ophævelsen af hæleribestemmelsen i straffelovens § 284 er en konsekvens af forslaget om indførelse af en ny, generel hæleribestemmelse i straffelovens § 290, jf. lovforslagets § 1, nr. 9.

Til nr. 6, 7 og 8 (straffelovens § 285, § 286, stk. 3, og § 287, stk. 1)

Forslaget er en konsekvens af ophævelsen af hæleribestemmelsen i straffelovens § 284. I overensstemmelse hermed udgår henvisningerne til § 284 i berigelsesforbrydelsernes strafferammebestemmelser.

Til nr. 9 (straffelovens § 290)

Den foreslåede bestemmelse svarer til det af Brydsholt-udvalget stillede forslag om en udvidet kriminalisering af hæleri.

Bestemmelsen i det foreslåede *stk. 1* udvider gerningsindholdet i forhold til den gældende § 284 ved, at alle forforydelser omfattes af den foreslåede bestemmelse. Der er ikke herudover tale om nogen udvidelse af gerningsindholdet i forhold til de nugældende bestemmelser i straffelovens § 191 a og § 284.

Bestemmelsen indeholder endvidere nogle ændringer af redaktionel karakter. Således foreslås ordet »fordølgelse« i den nugældende § 284 ændret til at »skjule«. Ordet »udbytte« er valgt i stedet for »vinding« for at benytte det samme udtryk i begge led af bestemmelsen. Der ligger heller ikke heri nogen realitetsændring. Om afgrænsningen af begrebet »udbytte« henvises til pkt. 2.3.2. og 2.4.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Hæleriforbrydelsen er fortsat beskrevet i to former: del i udbytte (stk. 1, første led) og bistand til hovedmanden (stk. 1, andet led).

Bestemmelsen i første led omfatter bl.a. den, der køber genstande, som stammer fra tyveri eller røveri.

Det er ligesom i dag uden betydning for hæleriansvaret, at hæleren eventuelt har betalt fuld pris for den pågældende genstand. Betaling af fuld pris kan dog – afhængig af de konkrete omstændigheder i øvrigt – være et indicium for, at køberen ikke har haft forset til hæleri.

Bistand efter bestemmelsens andet led kan som i den nugældende bestemmelse i § 284 bl.a. bestå i at opkræve, opbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, afhænde, pantsætte eller investere udbyttet. Der er ikke tale om en udtømmende angivelse af mulige former for bistand.

Kravet om at der skal være handlet »uberettiget« indebærer, at materielt atypiske tilfælde falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde. Det gælder f.eks. tilfælde, hvor en person ikke handler med henblik på at hjælpe gerningsmanden, men derimod med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning.

De krav til forsætsbeviset, der stilles ved de nuværende hæleribestemmelser i straffelovens § 191 a og § 284, vil gælde tilsvarende for det udvidede område.

Det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, foreslås bibeholdt for den udvidede bestemmelse, jf. dennes *stk.* 2. Det forudsættes herved, at straffe i området mellem 4 og 6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleri-forbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i § 191 a og § 286, *stk.* 3.

Det bemærkes i øvrigt, at hæftestraf ikke indgår i strafferammen, idet hæftestrafpen ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 er afskaffet med virkning fra den 1. juli 2001. Afskaffelsen af hæftestrafpen er en konsekvens af lov nr. 432 af 31. maj 2000 om fuldbyrdelse af straf mv.

Efter *stk.* 3 kan der ikke pålægges straf for hæleri efter *stk.* 1, når udbyttet modtages fra familiemedlemmer eller samlever til sædvanligt underhold. Har et familiemedlem f.eks. ved et butikstyveri stjålet mad eller almindeligt tøj, vil det således være straffrit for de andre familiemedlemmer at modtage de stjalne varer, selv om de er bekendt med, hvorfra de stammer. Straffriheden omfatter kun *sædvanligt* underhold. Den, der modtager en stjålet ægte pelsfrakke, vil således ikke kunne opnå straffrihed efter bestemmelsen.

Efter *stk.* 3 kan der endvidere ikke straffes for hæleri, hvis der er tale om modtagelse af udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester. Dette led i *stk.* 3 vil medføre straffrihed for den ekspedient i en kiosk, der som betaling ved salg af f.eks. mad, øl, cigaretter eller lignende modtager penge, som køberen har opnået som ud-

bytte ved salg af narkotika. Selv om ekspedienten i en sådan situation måtte have viden om, hvor de penge, som der betales med, stammer fra, vil den pågældende ikke kunne straffes for hæleri. Det skal fremhæves, at bestemmelsen kun fritager for hæleriansvar, hvis der er tale om *normalt* vederlag for *sædvanlige* forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.3. og 2.4.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

For så vidt angår den samtidige ophævelse af de gældende bestemmelser i § 290, *stk.* 1 og 2, henvises til bemærkningerne til henholdsvis lovforslagets § 1, nr. 11, nedenfor og § 1, nr. 3, ovenfor.

Til nr. 10 (straffelovens 29. kapitel)

Ændringen er et led i forslaget om sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29 til ét fælles kapitel med overskriften »formueforbrydelser« som fællesbetegnelse for berigelsesforbrydelser og andre strafbare formuekrænkelser, jf. i øvrigt bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 4, ovenfor og § 1, nr. 13, nedenfor.

Til nr. 11 (straffelovens § 292, *stk.* 2, og § 300, *stk.* 2)

Straffelovens 290, *stk.* 1, § 292, *stk.* 2 og § 300, *stk.* 2 indeholder bestemmelser om påtalebegæring i sager vedrørende dispositioner til skade for kreditorer. Bestemmelserne indebærer, at overtrædelse af henholdsvis straffelovens § 283, *stk.* 1, nr. 3, § 292, *stk.* 1, og § 300, *stk.* 1, kun påtales, når nogen forurettet begærer det, eller dersom udlægsforretning er påfulgt uden at have ført til fordringshaverens dækning, konkurs er indtrådt, forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet, eller konkursbegæring er nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed.

Ophævelsen af reglerne om påtalebegæring i straffelovens § 290, *stk.* 1, jf. lovforslagets § 1, nr. 9, § 292, *stk.* 2, og § 300, *stk.* 2, indebærer, at overtrædelse af straffelovens § 283, *stk.* 1, nr. 3, § 292, *stk.* 1, og § 300, *stk.* 1, i alle tilfælde vil være undergivet offentlig påtale uden krav om begæring fra en forurettet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 12 (straffelovens § 300 c)

Forslaget indebærer at de forsætlige dele af ågerhæleribestemmelsen ophæves, idet de vil være omfattet af den generelle hæleribestemmelse, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 9.

Straffelovens § 300 c vil herefter alene omfatte groft uagtsomme forhold og vil således i relation til det subjektive tilregnelserkrav udgøre en underbygning til den foreslåede § 290 for så vidt angår efterføl-

gende medvirken til overtrædelser af straffelovens §§ 282, 300 a og 300 b.

Til nr. 13 (straffelovens 30. kapitel)

Ændringen er en konsekvens af forslaget om sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29 til ét fælles kapitel, jf. i øvrigt bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 4 og 10, ovenfor.

Til § 2

Retsplejeloven

Til nr. 1 (retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1)

Efter straffebestemmelsen i straffelovens § 286 gælder der en forhøjet strafferamme for grove tilfælde af berigelsesforbrydelser. I henhold til retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1, behandles disse sager uden medvirken af nævninger – også i tilfælde, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover.

Den foreslåede ændring er en konsekvens af forslaget om, at straffebestemmelsen for groft hæleri flyttes fra straffelovens § 286 til den generelle hæleribestemmelse i den foreslåede § 290.

Forslaget indebærer, at også de groveste hælerisager som hidtil skal behandles uden medvirken af nævninger.

Til nr. 2 (retsplejelovens § 780, stk. 1)

Den foreslåede bestemmelse svarer til det af Brydesholt-udvalget stillede forslag om udvidet teleoplysning.

Bestemmelsen indebærer, at der i forbindelse med efterforskning af forbrydelser, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, jf. den foreslåede tilføjelse til § 781, stk. 5, kan indhentes oplysning om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater inden for et nærmere angivet område, der sættes i forbindelse med andre telefoner eller kommunikationsapparater (udvidet teleoplysning).

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.4. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 3 (retsplejelovens § 781, stk. 5)

Den foreslåede bestemmelse, der svarer til det af Brydesholt-udvalget stillede forslag, indebærer, at der kun skal være adgang til udvidet teleoplysning under de betingelser, der gælder for anden aflytning end telefonaflytning (rumaflytning). Udvidet teleoplysning kan derfor kun foretages, når mistanken vedrører en forbrydelse, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for bety-

delige samfundsværdier, jf. retsplejelovens § 781, stk. 5.

Der henvises til pkt. 4.4.2. og 4.4.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 4 (§ 781, stk. 5)

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at udvidet teleoplysning kan foretages uden krav om, at der er »bestemte grunde« til at antage, at der på den pågældende måde gives meddelelser eller foretages forsendelser til eller fra en mistænkt.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 781, stk. 1, nr. 1, må indgreb i meddelelshemmeligheden kun foretages, såfremt der er bestemte grunde til at antage, at der på den pågældende måde gives meddelelser eller foretages forsendelser til eller fra en mistænkt.

Da den foreslåede bestemmelse i § 780, stk. 1, nr. 4, jf. lovforslagets § 2, nr. 2, også skal kunne anvendes i situationer, hvor der ikke foreligger konkrete oplysninger om brug af telefoner, men hvor det med rette må antages, at der har været anvendt telefon, ud fra en almindelig betragtning om, at omfattende og kompliceret kriminalitet udført af flere gerningsmænd i forening efter sin art må forudsætte – eller typisk sker ved – brug af telefoner, herunder ikke mindst mobiltelefoner.

I en situation som den beskrevne, hvor der ikke foreligger konkrete holdepunkter for, at der er anvendt en telefon, men alene en almindelig antagelse herom baseret på erfaringer og generelle betragtninger, kan man vanskeligt sige, at kravet efter retsplejelovens § 781, stk. 1, nr. 1, om »bestemte grunde« er opfyldt. Det er fortsat en betingelse, at indgrebet må antages at være af afgørende betydning for efterforskningen, jf. § 781, stk. 1, nr. 2.

Til nr. 5 (§ 786, stk. 1)

Den foreslåede affattelse af § 786, stk. 1, indeholder i forhold til den gældende bestemmelse en rent sproglig ændring, der skal bringer terminologien i retsplejeloven i overensstemmelse med den, der anvendes i lov nr. 89 af 8. februar 1995 om postvirksomhed og i nyere telelovgivning, jf. f.eks. lov nr. 418 af 31. maj 2000 om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet.

Endvidere foreslås, at der som konsekvens af den foreslåede, nye bestemmelse i § 780, stk. 1, nr. 4, om udvidet teleoplysning, også henvises til denne bestemmelse i § 786, stk. 1, om pligt til at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelshemmeligheden.

Til nr. 6 (§ 788, stk. 1, 1. pkt.)

Tilføjjelsen er en konsekvens af den foreslåede nye bestemmelse i § 788, stk. 5, jf. lovforslagets § 2, nr. 7.

Til nr. 7 (§ 788, stk. 5)

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at der efter afslutningen af et indgreb i meddelelshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning ikke skal gives underretning om indgrebet til indehaverne af de pågældende telefoner.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.4.3.4. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til § 3

Bestemmelsen fastsætter lovens ikrafttrædelsestidspunkt. Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juli 2001.

Til § 4

Bestemmelsen indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland. Lovens § 1 (ændringerne af straffeloven) kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Bilag

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Lovforslaget

Gældende formulering

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 849 af 6. september 2000, foretages følgende ændringer:

1. I § 72, stk. 3, 1. pkt., ændres »stk. 1« til: »stk. 2«.

2. § 191 a ophæves.

3. § 213, stk. 2, og § 262, stk. 2, ophæves.

4. Overskriften til 28. kapitel affattes således:

»28. kapitel
Formueforbrydelser«

§ 72. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Bestemmelsen i § 59, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse på afgørelser efter stk. 1. Er der spørgsmål om ændring af foranstaltningen på grund af ny lovovertrædelse, afgøres spørgsmålet dog af den ret, der behandler sagen vedrørende overtrædelsen.

§ 191 a. Med fængsel indtil 6 år straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en vinding, der er erhvervet ved en overtrædelse af § 191, samt den, som ved opbevaring, transport, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan overtrædelse.

§ 213. ---

Stk. 2. Påtale kan bortfalde, når den forurettede begærer det.

§ 262. ---

Stk. 2. Påtale kan bortfalde efter den forurettedes begæring.

28. kapitel

Berigelsesforbrydelser

Lovforslaget

5. § 284 ophæves.

6. § 285 affattes således:

»§ 285. De i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser straffes med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. I de i § 283, stk. 2, nævnte tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.

Stk. 2. Ulovlig omgang med hittegods straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.«

7. § 286, stk. 3, affattes således:

»*Stk. 3.* Under tilsvarende omstændigheder kan straffen for afpresning og åger stige til fængsel i 6 år.«

8. I § 287, stk. 1, ændres »§§ 276-284« til: »§§ 276-283«.

9. § 290 affattes således:

Gældende formulering

§ 284. For hæleri straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en ved tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, røveri eller overtrædelse af § 122, § 144, § 289, 2. pkt., eller § 289 a erhvervet vinding, samt den, som ved fordølgelse, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse.

§ 285. De i §§ 276, 278-281 og 283 nævnte forbrydelser, hæleri med hensyn hertil og med hensyn til røveri eller overtrædelse af § 122, § 144, § 289, 2. pkt., eller § 289 a samt åger straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. I de i § 283, stk. 2, nævnte tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.

Stk. 2. Ulovlig omgang med hittegods samt hæleri med hensyn hertil straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder

§ 286. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Under tilsvarende omstændigheder kan straffen for afpresning, åger og hæleri stige til fængsel i 6 år.

§ 287. Er nogen af de forbrydelser, der er nævnt i §§ 276-284, af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, er straffen bøde. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.

Stk. 2. ---

Lovforslaget

»§ 290. For hæleri straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet af en strafbar lovovertrædelse.

Stk. 2. Når hæleriet er af særlig grov beskaffenhed, eller når hæleriet har været erhvervs-mæssigt, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 år.

Stk. 3. Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.«

10. Efter § 290 udgår:

»29. kapitel

Andre strafbare formuekrænkelser«

11. § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, ophæves.

12. I § 300 c, 1. pkt., udgår: »kendte eller«, og i § 300 c, 2. pkt., udgår: »forsætligt eller«.

Gældende formulering

§ 290. Skyldnersvig, hvorved ingen særlig sikret ret er krænket, påtales kun, når nogen forurettet begærer det, eller dersom udlægsforretning er påfulgt uden at have ført til fordringshaverens dækning, konkurs er indtrådt, forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet, eller konkursbegæring er nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed.

Stk. 2. Ved tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri og hæleri, forøvet mod nogen af den skyldiges nærmeste, samt i de i § 287 nævnte tilfælde kan påtale bortfalde, når den forurettede begærer det.

29. kapitel

Andre strafbare formuekrænkelser

§ 292. ---

Stk. 2. Bestemmelserne i § 290, stk. 1, finder her tilsvarende anvendelse.

§ 300. ---

Stk. 2. Påtale finder kun sted under de i § 290, stk. 1, angivne betingelser.

§ 300 c. Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som overdrager et krav, der hidrører fra en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed, eller som gør et sådant krav gældende, såfremt han ved erhvervelsen af kravet kendte eller udviste grov uagtsomhed med hensyn til dets beskaffenhed. På samme måde straffes den, som i øvrigt forsætligt eller groft uagtsomt drager utilbørlig fordel af en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed.

Lovforslaget

13. Efter § 305 ændres »30. kapitel« til: »29. kapitel«.

§ 2

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 857 af 12. september 2000, som ændret ved § 2 i lov nr. 106 af 13. februar 2001, foretages følgende ændringer:

1. I § 687, stk. 3, nr. 1, ændres »§§ 172, 173, 286 eller 289« til: »§§ 172, 173, 286, 289 eller 290«.

2. I § 780, stk. 1, indsættes som nyt nr. 4:

»4) indhente oplysning om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater inden for et nærmere angivet område, der sættes i forbindelse med andre telefoner eller kommunikationsapparater (udvidet teleoplysning),«

Nr. 4 og 5 bliver herefter nr. 5 og 6.

Gældende formulering

30. kapitel

Særlige bestemmelser om juridiske personer

§ 687. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Nævninge medvirker ikke i

- 1) sager vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 172, 173, 286 eller 289 og
- 2) ---

§ 780. Politiet kan efter reglerne i dette kapitel foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden ved at

- 1) aflytte telefonsamtaler eller anden tilsvarende telekommunikation (telefonaflytning),
- 2) aflytte andre samtaler eller udtalelser ved hjælp af et apparat (anden aflytning),
- 3) indhente oplysning om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater der sættes i forbindelse med en bestemt telefon eller andet kommunikationsapparat, selv om indehaveren af dette ikke har meddelt tilladelse hertil (teleoplysning),

- 4) tilbageholde, åbne og gøre sig bekendt med indholdet af breve, telegrammer og andre forsendelser (brevåbning) og
- 5) standse den videre befordring af forsendelser som nævnt i nr. 4 (brevstandsning).

Stk. 2. ---

Lovforslaget

3. I § 781, stk. 5, indsættes efter »Aflytning efter § 780, stk. 1, nr. 2,«: »og udvidet teleoplysning efter § 780, stk. 1, nr. 4,«.

4. I § 781, stk. 5, indsættes som 2. pkt.:

»Udvidet teleoplysning kan foretages, uanset betingelsen i stk. 1, nr. 1, ikke er opfyldt.«

5. § 786, stk. 1, affattes således:

»Det påhviler postvirksomheder og udbydere af offentlige telenet eller teletjenester at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder ved at etablere aflytning af telefonsamtaler m.v., ved at give de i § 780, stk. 1, nr. 3 og 4, nævnte oplysninger samt ved at tilbageholde og udlevere forsendelser m.v.«

6. I § 788, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter »jf. dog stk. 4«: »og 5«.

7. I § 788 indsættes som stk. 5:

»Stk. 5. Efter afslutningen af et indgreb i meddelelshemmeligheden i form af udvidet teleoplysning efter § 780, stk. 1, nr. 4, skal der ikke gives underretning om indgrebet til indehaverne af de pågældende telefoner.«

Gældende formulering

Stk. 5. Aflytning efter § 780, stk. 1, nr. 2, kan kun foretages, når mistanken vedrører en forbrydelse, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier.

§ 786. Det påhviler post- og telegrafvæsenet, telefonselskaberne og andre tilsvarende offentlige og private virksomheder at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder ved at etablere aflytning af telefonsamtaler m.v., ved at give de i § 780, stk. 1, nr. 3, nævnte oplysninger samt ved at tilbageholde og udlevere forsendelser m.v.

Stk. 2-4. ---

§ 788. Efter afslutningen af et indgreb i meddelelshemmeligheden skal der gives underretning om indgrebet, jf. dog stk. 4. Har den person, til hvem underretning efter stk. 2 skal gives, været mistænkt i sagen, skal der tillige gives underretning herom og om, hvilken lovovertrædelse mistanken har angået.

Stk. 2-4. ---

Til lovforslag nr. L 194 Skriftlig fremsættelse (21. marts 2001)

Justitsministeren (Frank Jensen):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven. (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning).

(Lovforslag nr. L 194).

Lovforslaget indebærer for det første en ændring af straffelovens regler om hæleri. Formålet hermed er at udvide kriminaliseringen af hæleri til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser, jf. den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 290. De gældende bestemmelser omfatter alene hæleri med hensyn til udbytte fra visse nærmere angivne lovovertrædelser.

Kun forsætlige overtrædelser af den foreslåede generelle hæleribestemmelse vil være strafbare.

Endvidere foreslås det, at der ikke pålægges straf, når udbyttet modtages som almindeligt underhold eller i almindelig detailhandel, hvor køberen betaler i et i øvrigt normalt handelsforløb med udbytte fra kriminalitet.

Der foreslås ikke ændringer i normalstrafferammen for hæleri, der således fortsat vil have fængsel i 1 år og 6 måneder som maksimum. Det nuværende strafmaksimum for groft hæleri på 6 år foreslås ligeledes bibeholdt for den udvidede bestemmelse. Det forudsættes herved, at straffe i området mellem 4 og 6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleriforbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i straffelovens § 191 a og § 286, stk. 3.

Lovændringen indebærer, at Danmark opfylder sine forpligtelser i henhold til Rådets fælles aktion vedrørende hvidvaskning af penge, identifikation, opsporing, indefrysning, beslaglæggelse og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold (98/699/RIA).

Lovforslaget indebærer for det andet, at der ved ændring af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelshemmeligheden skabes adgang til at foretage såkaldt "udvidet teleoplysning", jf. den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 4. Herved forstås f.eks. oplysninger om, hvilke mobiltelefoner der i et givent område og inden for et bestemt tidsrum har været sat i forbindelse med andre telefoner (såkaldte "masteoplysninger").

Det foreslås, at der kun skal være adgang til udvidet teleoplysning, når mistanken vedrører en lovovertrædelse, som har medført eller som kan medføre fare for menneskers liv eller velvære eller for betydelige samfundsværdier. Dette svarer til kravet for at foretage rumaflytning.

Det foreslås samtidig, at der ved udvidet teleoplysning ikke skal gives underretning om indgrebet til indehaverne af de pågældende telefoner, da dette i vidt omfang ville være praktisk umuligt og ganske uoverkommeligt.

Lovforslaget indeholder endvidere en gennemgang af Brydensholt-udvalgets øvrige overvejelser og forslag med hensyn til mulighederne for at efterforske sager om IT-relateret kriminalitet. Det drejer sig om spørgsmål om politiets adgang til indholdet af digitale meddelelser, herunder elektronisk post, politiets adgang til lagrede teleoplysninger samt meddelelse af teleoplysninger i henhold til samtykke. På disse områder stilles der ikke forslag om ændringer af den gældende retstilstand.

Endelig indeholder lovforslaget visse mindre lovtekniske ændringer af straffeloven i tilknytning til den foreslåede ændring af hæleribestemmelsen. Det drejer sig om en sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29 til ét fælles kapitel, der benævnes "Formueforbrydelser". Endvidere foreslås straffelovens § 290, stk. 1, § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, om påtalebegæring ophævet, og straffelovens § 290, stk. 2, § 213, stk. 2,

og § 262, stk. 2, om påtalebortfald efter den forurettedes begæring foreslås flyttet til Rigsadvokatens bekendtgørelse nr. 816 af 29. august 2000 om politimestrenes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

Lovforslaget bygger på to delbetænkninger fra Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet ("Brydesholt-udvalget"): Delbetænkning I (betænkning nr. 1371/1999) om udviklingen i lovgivningen og

kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken, der er afgivet i juli 1999, og delbetænkning II (betænkning nr. 1377/1999) om børnepornografi og IT-efterforskning, der er afgivet i september 1999.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og de ledsagende bemærkninger, skal jeg hermed anbefale lovforslaget til det Høje Tings velvillige behandling.